

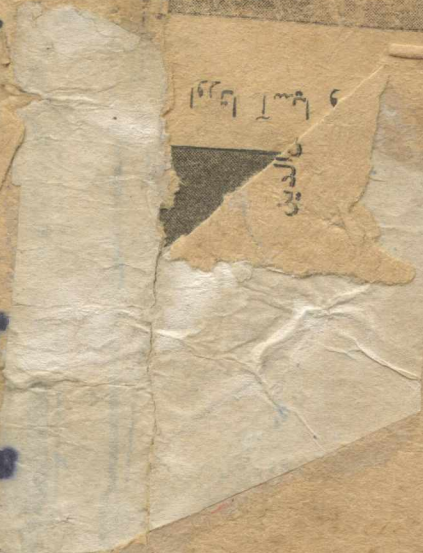

ДЛЯ БУМАГ

Handwritten text in the top right corner, partially obscured by the border.

پیشینہ پوری ۱۳۶۵ ہجری ۱۹۴۶ء

۲۰

اور اس آقا

میں کو

پوری

Handwritten notes or signatures on the right side of the page.

پوری

پوری

اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلاری دینییه نظارتی نك
ژورنالی ۳-۴ نچی سان

منابعه:

۱. ان الدین عندالله الاسلام آیتی ایله ایمان اعتقاد ترجمه لری - هیئت تحریریه
۲. اورتاق ستالین نك خلقغا مراجعتی - ستالین
۳. اورتاق ستالین نك خلقغا مراجعتی - ستالین
۴. مکرمه حرم شریف اماملری الشیخ ابوالسمح حضرتلهرینه مکتوب عربچه - قاضی ضیاء الدین
۵. اولوغ تاریخی غلبه - هیئت تحریریه
۶. گیندیرال صابر رحیم اوغلی - هیئت تحریریه
۷. دوکتور هیولیت جانسونک ساویت اتقاقیغا کیلیشی - قاضی ضیاء الدین
۸. وطن آلدیدا روحانیلاریمز وظیفه سی - خطیب حبیب الرحمن فیضی
۹. وظیفه روحانیان ما درپیش وطن فارسیچه - فارسیچه سی حج اکبرخان
۱۰. قازاغستان مسلمانلارینک وطن پرورلیک ئسته ری قازاقچا - قاضی عبدالغفار شمشیر

II نچی قسم

اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلاری دینییه نظارتی

۱۱. فورباتلیق نك سنت
۱۲. احتیاط پیشینی ت
۱۳. زکات نك نصابی
۱۴. زکات، عشر و صدقه فطرلهر
۱۵. تاشکند و بخارا شهزیده دینی مدرسه آچیش حقییدا - هیئت تحریریه
۱۶. اوتگهن یل حج سفری - نائب مفتی قاضی مراد خواجه صالحی
۱۷. سمرقند شهزیده شاه زنده اسمیده مشهور قثم ابن عباس حضرتلرینک ترجمه حاللری
۱۸. قاضی مراد خواجه صالحی
۱۹. دینی تقویم حقییدا - قاضی ع. شمس الدینی
۲۰. اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلاری دینییه نظارتی نك بونچی پدینوم مجاسی - هیئت تحریریه

III نچی قسم

۲۱. سوال - خطیب ملا محمد امین آخون
۲۲. جواب - هیئت تحریریه
۲۳. بیلدریش - هیئت تحریریه

اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلرى دىنيه نظارت رئيسى مفتى ايشان باباخان بن عبدالمجيدخان

اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلرى دىنيه نظارتىنىڭ پلېنوم مجلسى

سمده: (سولدان اوڭغا) ۱) وکیل لقمان جولدییای اوغلی ۲) قاضی ضیاءالدین باباخان اوغلی ۳) قاضی عبدالغفار شمس‌الدینف
 ۴) قاضی عالمخان توره شاکر خواجه اوغلی ۵) تفتیش هیئتی‌اعضاسی شاکرقاری خیال‌الدینف ۶) مفتی ایشان باباخان عبدالمجیدخان
 اوغلی ۷) قاضی محمدشرف توغانبايوف ۸) قاضی مراد خواجه صالح خواجه اوغلی ۹) قاضی کمال‌الدین شابدان اوغلی ۱۰) قاضی
 الاصلاح باباکلانی ۱۱) تفتیش هیئتی‌اعضاسی محمدجان اوغلی سما‌الدین ۱۲) قاضی بشیرخان اسحاقی ۱۳) قاضی کینه ایشان اوغلی
 نظر ایشان ۱۴) تفتیش هیئتی‌اعضاسی شیخی سیسامهای اوغلی ۱۵) تفتیش هیئتی رئيسى شفاقت حاجی خالق نظر اوغلی.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم

ایمان - اعتقاد:

پېغمبر مزم محمد صلی الله علیه وسلم نك الله تعالی طرفیدن کیلتور گهن نمرسه له ریگه نیل بیلهن اقرار قیلوب کونگیل بیلهن اشناقنی ایمان هم اعتقاد دیبلور.

عرب نلی بیلهن ایمان کینور ادورغان سوزلهر اوشبولاردر:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

معنی سی: هیچ بر عبادة قیلماقیغه لابن ذات یوق مگر الله تعالی نك بالفوز اوزی در. محمد صلی الله علیه وسلم الله تعالی طرفیدن پېغمبر درلر.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا
أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ

وصلی الله علی خیر خلقه محمد وآله وأصحابه أجمعین. اما بعد. قال الله تعالی.

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ. وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُنزِلَ إِلَيْهِمْ
الْأَمْرَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ. وَمَنْ يَكْفُرْ

بِأَيِّنَ اللَّهِ ذَانَ اللَّهُ سَرِيعَ الْحِسَابِ. (سورة آل عمران) یعنی:

الله قاشندا مقبول بولغان دین اسلام دینیدور. کتاب اهلاری اسلام نك حقیقتن بلسگانلر یدان صونگ قیلغان اختلافلری، مگر ار الرید اگی حسدلری یوز سیدان بولغان. کیمکی الله تعالی نك آپانلر ریگه انکار ایتسه الله تعالی نك ناینگلا حسابی نیز دور.

اورتاق ئۇ. و. ستالين نىڭ خەلققا مەراجەتى

اورتاقلار!
ۋەتەن باشلار!

ۋە بۈيۈك بېرىتانيەگە گىنە زىرر يەتكەزىپ قالمايدىلار.
اولار بىزنىڭ مەملىكىتىمىزگە ھەم غايەت جەدى زىرر يەتكىز-
دىلار. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەم ياپونىيەگە بىزنىڭ غەلبەدە
دەۋامىز بار.

بۈكۈن، ۲۱ نچى سېنتەبىردە، ياپونىيەنىڭ دۆلەت ۋە جەربى
ۋەكىللەرى سۆزىنى تەسلىم بولۇش تەۋەسىدە تەسلىم بولدى.
ئەگىنى امۇسالادىلار. دىنگىزلاردا ۋە قورۇقلۇقتا تار-مار
قېلىنغان ھەمدە بىرلىشكەن مەتلەرنىڭ قوراللى كۈچلەرى
تامانىدىن ھەمە طرفدان قورشاپ ئالغان ياپونىيە ئوزىنىڭ
يەنىگەلىگەن لىگىنىنى اعتراف ايتتى ۋە قوراللىنى تاشلاپ
تەسلىم بولدى.

ياپونىيە مەملىكىتىمىزگە قارشى ئوز اگرىسسەسەنى
۱۹۰۴ نچى يىلدا گى روس ياپون اوروشى ۋەقتىدا ياق
باشلاگەن ايدى. مەلۇمكى ۱۹۰۴ نچى يىلنىڭ فېۋرال ايدا
ياپونىيە بىلەن روسىيە اورتاسىدا مەزكۇرلار ھۇام ايتە ياتگەن
چاقدا، ياپونىيە چار حەكومەتنىڭ ضەيفلىگىدىن فەيدەلەپ
اوروش اعلان قىلماي مەملىكىتىمىزگە قورۇقسىدان خەيائەتكارلىك
بىلەن ھەجوم قىلدى ۋە روسىيەنىڭ بىر نەچچە جەربى كىمەسەنى
ايشدان چقارش، ھەمدە بۇ بىلەن ئوز فلوئىنى ئۈچۈن قولاى
ۋەضەيت ۋەجۇدگە كەلتىرش مەقسەيدا پارت ارتور رايو
نىدا روس ايسكەدرەسىگە ھەجوم قىلدى. ياپونىيە
حەقىقتا ھەم روسىيەنىڭ ايك ياخشى جەربى كىمەلاريدان
اۈچتەسەنى ايشدان چىقاردى. شۇ نەرسە خەركىتەرلىكىكى،
بۇ ۋاقەدەدان ۳۷ يىل اوتكەندەن كەين ياپونىيە خەيائەت
كارانە خەتى-خەركىتىنى امپىرىكە قوشمە شتاتلارىگە
نەسبەتەن ھەم عەيناً تەكرارلادى. ياپونىيە ۱۹۴۱ نچى يىلدا
امپىرىكە قوشما شتاتلارنىڭ پەيرل جەربەداگى جەربى
دەنگىز بازاسىگە ھەجوم قىلدى ۋە بۇ دۆلەتنىڭ لىنىيە كىمە
لاريدان بىر قانچەسەنى ايشدان چىقاردى.

خەزرغى جەهان اوروشىنىڭ غەرقەسەيدا جەهان فەلشەرمى
ۋە جەهان اگرىسسەسەنىڭ ايكى اۈچاغى يەيدا بولگەن
ايدى. بۇ اۈچاقلارنىڭ بىرى غەربدا گىرمانىيە ۋە ايكىنچى
سى شەرقدا ياپونىيەدان غەبارت ايدى. ايكىنچى جەهان
اوروشىنى باشلاپ يوبارگەن لەر شولار ايدى. انسانىتنى
ۋە ئۇنىڭ مەدەنىيەتنى ھەلاكت ياقاسىغا كەلتىرەپ قويغانلار
ھەم شولار بولدى. جەهان اگرىسسەسەنىڭ غەربداگى
اۈچاغى بۇندەن تورت اى مەقدم يوق قىلندى. بۇنىڭ
نەتىجەسەيدا گىرمانىيە تەسلىم بولشكە مەجبۇر بولدى.
شۇندەن تورت اى كەين جەهان اگرىسسەسەنىڭ شەرق-
داگى اۈچاغى يوق قىلندى. بۇنىڭ نەتىجەسەيدا، گىرمانى-
نىيەنىڭ اساسى انفاقچەسە بولغان ياپونىيە ھەم تەسلىم بولش
تەۋەسىداگى ئەگىنى امۇسالاشكە مەجبۇر بولدى.
بۇ، ايكىنچى جەهان اوروشى تەمام بولغان لىگىنىنى
كورساتىدى. ايمەدى لىكىدا بىز، بۇتۇن دۇنيادا تەنچەلىك
اۈچۈن زىرر شەرايط قولغا كەرتىلدى، دەپ ايتە الامىز.
شۇنى ايتش كىراكىكى، ياپون بىلەن سەسەنچەلەر
انفاقچەلەر بىز بولمەش خەتاي، امپىرىكە قوشمە شتاتلارنى

مەلۇمكى اوشال ۋاقىتدا ياپونىيە بىلەن بولگەن اوروشدا
روسىيە يەنىگەلىگەن ايدى. ياپونىيە ايسە روسىيەدەن جەنۇبى
سەخالىننى تارتىپ آلىش، قورپىل آزاللاريدا اورۇشنى
قالش ۋە شۇندەي قىلپ مەملىكىتىمىزنى شەرقدە اكيپانەگە
آلب چەقەدىگەن ھەمە يوللاردان ۋە بىنابىرىن سەۋەب

كامچانكەسى و ساويت چوكانقاسىدان پارت لارگه آلب
 چىقادىگەن ھەمە يوللاردان ھەم محروم ايتىش اوچون چار
 روسىيەسىنىڭ مغلوبىيەتچىدىن فائىدەلانگەن ايدى. ياپونىيە
 روسىيەنىڭ بوتون اوزاق شىرقىنى اوندان اجراتىپ آلتىنى
 اوز آلدىگە وظيفە قىلب قويغانلىقى عىبان ايدى.
 اما ياپونىيەنىڭ مەملىكىتىمىزگە قارشى قىلغان باسقن-
 چلىك حرىكتلارى بۇ بلەن تمام بولمايدى. ياپونىيە
 ۱۹۱۸نچى يىلدا، يعنى مەملىكىتىمىزگە ساويت تۈزۈمى بىرپا
 قىلغاندىن كىيىن، اوشا ۋاقىتدا انكلىيە، فرىسبە
 امىرىكە قوشما شىئانلارنىڭ ساويت مەملىكىتىگە نىسبەتەن
 دۈشمەنلىك بلەن قاراشىدىن فائىدەلەنەن بولارگە تايانەن،
 مەملىكىتىمىزگە يەنە ھىچم قىلمىدى، اوزاق شىرقىنى باسپ
 آلدى ھەمدە تۈرت يىل مابىنىدا خەلقىمىزگە جىبرى ظلم
 قىلدى، ساويت اوزاق شىرقىنى تالادى.
 اما ياپونىيە بو بىلەن ھەم قىناغىلاپ قالمايدى. ياپونىيە
 ۱۹۳۸نچى يىلدا ولادى ۋاستوكنى قورشاپ آلتىش مقصدىدا
 ھىسن كولى رايونىدا، ولادى ۋاستوك ياقىنىدا
 مەملىكىتىمىزگە يەنە ھىچم قىلمىدى. شۇنداق بىر يىل اۋتكەندىن
 كىيىن ايسە، ياپونىيە ساويت تىررى تارىيەسىگە باستىرىپ
 كىرىش، سىبىر تىمىر يول مەگىستىرەلىمىزنى كىسىپ
 قوشىش و اوزاق شىرقىنى روسىيەدىن اجراتىش مقصدىدا
 باشقا جايدا، موغولىستان خەلق رىسپوبلىكىسى رايونىدا
 خەلپىن-گال ياقىنىدا اوز ھىچومىنى تەكرارلادى.
 درىست ھىسن كولى رايونىدا و خەلپىن-گالد
 ياپونىيەنىڭ قىلغان ھىچوملارنى ساويت قوشونلارى
 باستىردى، ياپونلار شىرمىدە شىرمىسار بولدىلار. ياپون
 لارنىڭ ۲۲-۱۹۱۸نچى يىللاردا قىلغان ھىرى اينتىروىن-
 سىبىيەسى ھەم خۇدە شۇنداق موفىقىت بلەن توگانىلدى.
 ياپون باسقنچىلار اوزاق شىرقىمىزداكى رايونلاردان
 اولاقىرتىپ تاشلاندى، اما ۱۹۰۴ يىلداكى روس-ياپون
 ۋرۈشى دورىدا روس قوشونلارنىڭ يىنگىلىشى خەلق
 آڭىدا آغىر تاثير قالدۇرغان ايدى. بو مغلوبىت مەملىكىتىمىز
 شۇنىڭ قارداغ بولغان ايدى. خەلقىمىز ياپونىيە يانچىپ
 تاشلاندىگەن و ئەنە شۇ داغ يوق قىلنادىگەن كۈننىڭ

كىلىشىگە اشاندى ۋ شو كۈننىڭ كىلىشىنى كۈتسە
 بىز، كىكىسە اولاد كىشىلارنى بو كۈننى قىرق يىل كۈتسە.
 ايمىدى شو كۈن كىلدى. بو كۈن ياپونىيە اوزىنىڭ يىنگىل-
 گەنىگە اقرار بولدى و سوزسىز تىسلىم بولپش توغرى
 سىداكى اكتىگە قول قويدى.
 بونىڭ مەناسى شوكى، جىنوبى ساخالىن و قورل
 آراللىرى ساويت اتفاقىغا قوشىلدى ايمىدى لىكىدە بولار
 ساويت اتفاقىنى اكيىياندىن اجراتىپ تۈرۈچى بىر ۋاسطە
 بولمايدى و ياپونلارنىڭ اوزاق شىرقىمىزگە ھىچوم قىلىش
 بازاسى بولمايدى، بىلكى ساويت اتفاقىنى اكيىيان بلەن
 بىۋاسطە باغلاۋچى بىر ۋاسطە ھەمدە مەملىكىتىمىزنى ياپون
 اگرىسسىيەسىدىن مۇدافە قىلىش بازاسى بولادى.
 ساويت خەلقىمىز غلبە قازانىش اوچون كوچ و مەجىز-
 تىنى آيامادى، بىز آغرى يىللارنى كىچىردىك. ئەنە ايمىدى
 ھەربىرىمىز: بىزنىڭ دىب ايتە آلامىز، بىز بۇنداق بۇيان
 ۋىتىمىز غىر-بىدا نىمىس لارنىڭ ھىچوم قىلىش خۇفىدىن
 و شىرقىدا ياپونلارنىڭ ھىچوم قىلىش خۇفىدىن خلاص
 بولدى دىب ايتە آلامىز. بوتون دۇنيا خەلقلارى كىسە
 ۋاقىتلاردىن بۇيان آرزو قىلغان تىنچلىك پەيتى كىلدى.
 عزيز ۋىتىن داشلارم، بو بۈك غلبە بىلەن اوروشنى
 موفىقىتلى تمام بولپشى بىلەن، بوتون دۇنيادا تىنچلىك
 نىڭ باشلانپشى بىلەن سىزلارنى قۇتلايمەن!
 ياپونىيە اوستىدىن غلبە قازانغان ساويت اتفاقى،
 امىرىكە قوشما شىئانلارى، خەتاي و بۈيۈك بىرىتانىيەنىڭ
 قوراللى كوچلارىگە شان-شرفلار بولسەن!
 ۋىتىمىزنىڭ شان-شرفى و اولوغوارلىقىنى ساقلاپ
 قالغان اوزاق شىرق قوشىنلارى و تىنچ اكيىيان ھىرى-دىكىز
 فلوتىمىزگە شان-شرفلار بولسەن!
 اولوغ خەلقىمىزگە، غالب خەلققا شان-شرفلار
 بولسەن!
 ۋىتىمىزنىڭ شان-شرفى و غلبەسى اوچون آلب
 بارىلغان جىنگىلاردا ھەلاك بولگەن قەرىمانلارگە ابدى
 شان-شرفلار بولسەن!
 ۋىتىمىز گۈللەسەن و پاپىراپ ياشاسەن!

مكة المكرمة حرم شريف اماملى
يوهاريلگهن
الشيخ ابوالسمح حضرتله رينه
مكتوب

اورتا آسيا و قازاقستان مسلمانلىرى دىننه نظارت اعضاسى
قاضى ضياء الدين بن مفتى ايشان باباخان

بالصحة والعافية في البلاد الامين. واسئل من جنابكم ان
تمتعهدوا اصلاح احوال حجاجنا من فقراء الدولت الشورا
في العام القابل انشاء الله تعالى بعونه وكرمه وصلى الله
عليه وعلى آله وصحبه وسلم. المنعلن بالافرام الى
بيت الله الحرام ثم الى لقاء الاحياء الكرام.

رئيس النظارة الدينية في بلدة شاش

مفتى ايشان باباخان
قاضى ضياء الدين

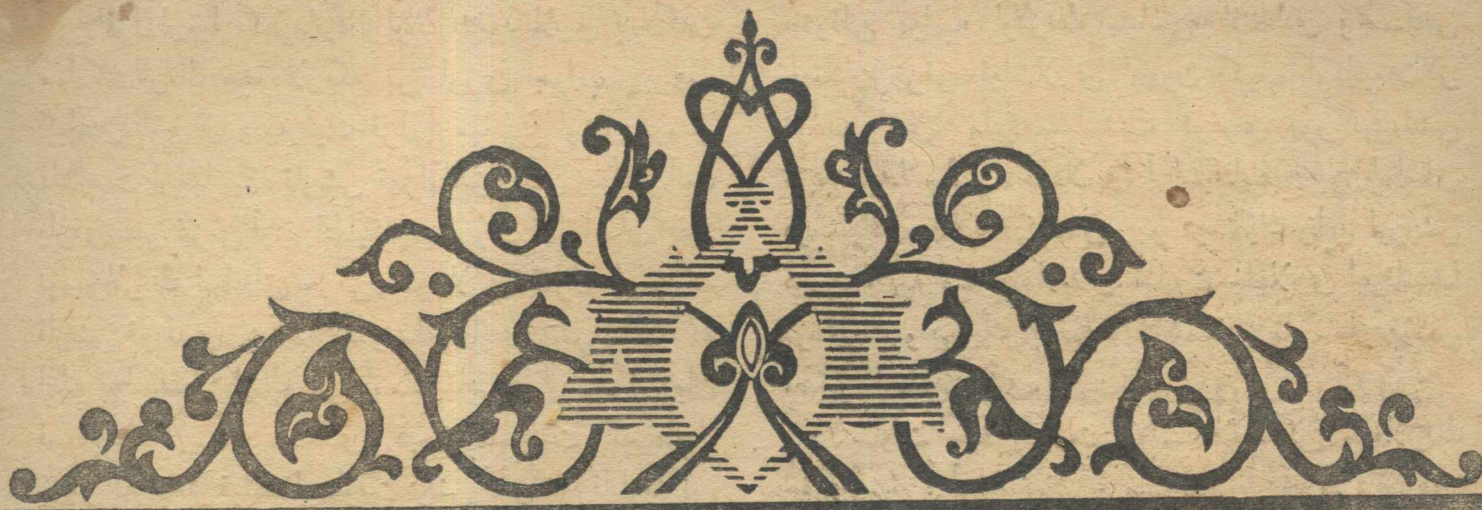
بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ. اَمَّا بَعْدُ
اِلَىٰ حَضْرَةِ الْعَلَمَةِ الْاَوْحَدِ وَالْفَهَامَةِ الْاَمْعَدِ الْوَاقِفِ عَلَىٰ
صَحِيحِ الْحَدِيثِ فِي الْقَدِيمِ وَالْحَدِيثِ ذِي الْبَصِيرَةِ وَاللَّمْعِ
السَّيِّخِ اَبِي السَّمْعِ دَامَتْ مَعَالِيهِ مُتَّصِلَةَ الْاَسْنَادِ وَلَا زَالَتْ
مَعَاشِرُهُ عَزِيزَةً بَيْنَ الْعِبَادِ.

اِنِّي اُنْهِيَ بِصَمِيمِ الْقَلْبِ اِلَىٰ جَنَابِكُمْ وَعِلْمَاءِ الْمَقْبُولِ
فِي حَوَارِ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ اِخْوَانِنَا الْكِرَامِ مِنْهُمْ الْوَاعِظُ
فِي الْحَرَمِ مِنْ اَثَرِ الرَّسُولِ الْمُحْتَرَمِ السَّيِّخِ اَحْمَدَ شُوْبَةَ
وَالسَّيِّخِ مُحَمَّدَ عَبْدِ الرَّزَاقِ حَبَالَةَ بِيَمْنِنَا وَبِيَمْنِهِمُ التَّلَاقِ
اَمْتِنَانِي وَتَشْكُرِي عَلَيْكُمْ لِقَلْبِكُمْ وَعَظِيمِ قِرَاكُمْ لِعَجَابِ
جِنَا السَّنَةِ الْمُبْتَغِينَ مِنْ طَرَفِ النَّظَارَةِ الدِّيْنِيَّةِ فِي اَسِيَا
الْوَسْطَىٰ.

وَلَمَّا رَجَعُوا اِلَىٰ النَّظَارَةِ الدِّيْنِيَّةِ غَانَمِينَ سَالِمِينَ
بِمُصَاحِبَتِكُمْ شَكَلْتُمْ هَيْئَةَ النَّظَارَةِ الدِّيْنِيَّةِ مَجْلِسًا عَامًا
مَسْمُومًا بِشَرَفِ قُدُومِ الْعَجَّاجِ فِي بَلَدَةِ شَاشِ ذِي الْبَهْجَةِ
وَالْاَبْنِشَاشِ بِجَامِعِ النَّظَارَةِ الدِّيْنِيَّةِ «جَامِعِ طَلَّاشِخِ» فِي خَامِسِ
شَهْرِ رَبِيعِ الْاَوَّلِ يَوْمِ الْاَحَدِ بَعْدَ الظُّهْرِ فِي جَمَاعَةٍ غَفِيرَةٍ
لِيَلْقَىٰ قَافِلَةَ مَغْفُورَةٍ.

وَاسْتَدْعَيْتُمْ مِنْ مَعَشْرِ الْمُسْلِمِينَ يَطْوِلُ بِقُاكُمْ

اولوغ تارىخى غلبه

حرى جهندان كوپ ئايبارلىق كورپ نيمس فاشيستلارى حرىت پرور خلقلار گه باسقونچى لارچا اوروش آلب بار گهن ايدى. بر قانچا اوروپا خلقلار پنى اوزىگه قارانغاندان كىين، گىتلىر قزل ارميىلى در حال ينگه مان بر. ايكنى آى گه قالمى اورالقاچا يئب بارا. مان دىپ اويانسز لارچا ماختانغان ايدى. ليكن بو ماختاش اساسسز، قوروق ماختاش بولوب چىققانلىغى همه گه معلوم بولدى.

اوروشنىڭ برنچى يلى نيمسلار بزنك بر قانچا برىمىنى ايگاللاپ، مملكتىمىز نك احوالى آغراشگهن ايدى. اوروشنىڭ بو دورىدا نيمسلار ارميىلى اوچون شرا. ئتلار ياخشى بولدى، چونكى بو واقتدا غربى اوروپا دولتلارنىڭ همهسى ديدىرلىك گيرمان فاشىزمى نك قولىدا بولدى.

گىتلىر ارميىلى پولشه، نورويگىيە و باشقا بر قانچا اوروپا دولتلار پنى باسب آلمان ايدى. پونك نتيجه سىدا گىتلىرچىلار شو باسب آلسگهن اوروپا دولتلارنىڭ صناعىتىنى، حربى كوچلار پنى، خام اشىيالار پنى و اوزاق اولسكەلار پنى فائده لانب حربى قوتنى بر قانچا اشپردى. باشقاچا ايتگاندا گيرمانىيا و غربى اوروپادا گى دولتلارنىڭ حربى كوچلارى ساويت اتفاقيغا قارشى قويلغان ايدى. اوندان ناشقارى اوروشنىڭ برنچى دورىدا اوروپادا ايكنچى فرونت بولمادى.

ساويت خلقىنىڭ اولوغ وطن اوروشى غلبه بلەن تمام بولدى. قانخور فاشيست گيرمانىيە بىنگىلدى. آلتى يىل بويىچا اوروپا خلقلار پنى اسارتدا توتىگهن مىليونلارچا اداملارنى وحشىلىك بلەن پوق قىلغان گيرمان فاشيستلارى تار. مار قىلدى. فاشيستلار گيرمانىيەنى تار. مار قىلىشدا همه وطن پرور خلقلار اورتاسىدا ساويت خلقى و اونك قزل ارميىلى آلدىنكى قاتاردا بولدى.

تارىخدا بولماگهن آغرىقلارنى آلب بارش نتيجه. سىده قزل ارميىلى ساويت خلقىنىڭ ازادلىگىنى، مستقل. ليگىنى، ساقلاپ قالى و اوروپا خلقلار پنى گىتلىر. چىلار قولچى لىغىدە ياشاشدان قوتقاردى. ساويت خلقىنىڭ قزل ارميىلى بوتون دونىانى فاشىزم قول آستىدا خراب بولوشدان ساقلاپ قالدى: چونكى گيرمان فاشيستلارنىڭ اساسلىق حربى كوچلارى ساويت گيرمانىيە فرونتىدا تار. مار قىلدى، دوشمەنگە اينك قانئق ضربەلەرنى قزل ارميىلى و حربى دىنگىز فلتوى بپردى.

فهرامان قزل ارميىلى نيمس فاشيست گيرمانىيە. سى نك مركزى بولگهن بىرلىن شىرىنى ايگەلادى. بىرلىن اوستىگە ساويت بايراغى تىكىلدى، گىتلىرچىلار ساويت اتفاقى و اتفاقي دولت لار آلدىدا تىز چوكدى، سوزسىز تسليم بولدى.

حقوقى بولۇپ، اولارنىڭ سىياسى، ئىقتىسادى ۋە مەدەنىي جەھەتتە تارقىتىش قىلىشلارنى ئۈچۈن كۆپ امكانىيەتلەر ئۈچۈن تۈزۈلدى. مىلى سىياسىنىڭ ئوغرى يۈرگۈزۈلۈشى نەتىجەسىدە ساۋىت خەلقلىرى ئارىسىدا ھېچ بوزۇلماسلىق دوستلىك مەيدانغا كېلىدى. بۇ دوستلىك ۋەتەن ئوروشى دورىدە يەنە مۇستەھكەملەندى. ساۋىت خەلقلىرى ئورتاسىدا دوستلىك ۋە بىرلىك بولماسا دۈشمەننى تار-مار قىلىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

ساۋىت خەلقى چىت مەملىكەتلەردا كىلىش خەلقلىرىنىڭ حقوقىلارنى، ئازادلىغىنى ۋە مۇستەقىللىقىنى قوغدايدۇ. فاشىزمگە قارشى بولۇشقا ئولۇغ كۈرەشدا ساۋىت مەملىكىتى گېتلىرچىلار ئاسارتىدا قالغان خەلقلىرىنىڭ ئازادلىققا چىقىشى ئۈچۈن ئوزىنىڭ ياردەم قولىنى چۈزىدۇ. قىزىل ئارمىيە پولشا، يۇگوسلاۋىيە، چىخوسلاۋاكىيە ۋە باشقا خەلقلىرىنى ئىمىس فاشىستلارنىڭ ئاسارتىدا ئازاد قىلدى. ساۋىت مەملىكىتى خەلقلىرىنىڭ حقوقىلارنى قوغدايدۇ. ئازادلىق ۋە مۇستەقىللىغىنى ياقلاش سىياسەتى نەتىجەسىدە فاشىزمگە قارشى قىلىش ھەرىكەت پىرور مەملىكەتلەر ئورتاسىدا ئوغۇلدى. دېموكرات، ھەرىكەت پىرور مەملىكەتلەردا ساۋىت ئاتفاقى ئارىسىدا بولۇشقا ئاتفاق گېرمان فاشىزمىنى تار-مار قىلىشدا كۆپ ئىش كۈرسەتتى.

ساۋىت خەلقى تارىخى غەلبەگە كىلىش بولدى. بۇ غەلبە ئولۇغ ستالىن يولباشچىلىقى بىلەن ئىشلەپ چىقىلدى. ساۋىت خەلقى لىنىن يولىدا ستالىن يولباشچىلىقى ئاستىدا ئوز مەملىكىتىنى ئىمىس باسقۇنچىلاردان ئازاد قىلدى. اولارنى گېرمانىيە يېرىدا تار-مار قىلىش ئوروشىدا خەلقلىرىنى ئىمىس فاشىستلارنىڭ ئاسارتىدا ئازادلىققا چىقاردى.

ساۋىت خەلقى ئولۇغ غەلبە كۈنىنى كۆپ خورسەندە-لىك بىلەن قارشى ئالدى. ساۋىت ئاتفاقىنىڭ ھەمە شەھەر-لاردا، قىشلاقلاردا، زاۋاد-فابرىكلاردا، مەھكەملەردا، مەكتەپلەردا، پۈتۈن مەملىكەتدا، «ياشاسون تارىخى غەلبە» «ياشاسون قەرمان قىزىل ئارمىيە» دېگەن سۆزلەرنى بىلەن غەلبە بايرامى ئۆتكۈزۈلدى.

ھىيەت تەجرىبىيە

قىزىل ئارمىيە گېرمانىيە ۋە ئونىڭ شىرىكلىرى بولۇشقا مەملىكەتلەرنىڭ ھۇجۇملىرىگە بىر ئوزى جۈۋاب بېرىپ كېلىدى. ئوچ بىل دېيەرلىك قىزىل ئارمىيە بىر ئوزى ئىمىس فاشىست ئارمىيەسىگە قارشى قەرەمەتلىق بىلەن جىنگىلار ئال بىردى. جىنى غەربى ئوروشدا ئىككىنچى قىرەت ئاچقاندىن كىيىن ئىمىس ئارمىيەنىڭ ئاساسلىق ھەربى كۈچلىرى قىزىل ئارمىيەگە قارشى قولىدى. دۈشمەن شۇنداق ياقشى شەرتلەرگە كىلىش بولۇشقا ھەم ئونىڭ ھەربى مەشەنسى ساۋىت-گېرمان قىرەتلىرىدا تار-مار قىلىندى. دېمەك فاشىست گېرمانىيە-سىنى تار-مار قىلىشدا ساۋىت دولتى ئالدىنقى قانداقلىقى ئورۇنىنى ئالدى.

ساۋىت خەلقىنىڭ ئولۇغ ۋەتەن ئوروشى تارىخىدا بول-گەن عدالتلىك ئوروشلار ئىچىدا بىك عدالتلىك ئوروش بولۇپ ھەسابلاندى: چۈنكى بۇ ئوروشدا ساۋىت خەلقى ئوزىنىڭ ئازادلىقى ۋە مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ھەم ئوروش خەلقلىرىنى ئازاد قىلىش، قانخور فاشىستلارنىڭ «يىنگى تەرتىپىنى» يوق قىلىش ئۈچۈن كۈرەش ئال بىردى.

بۇ ئولۇغ ۋەتەن ئوروشىگە ھەر بىر مەلت ئىشچى، دېھقان، ئىر، خانىن-قىز ئومۇمى خەلق قىداقلىق بىلەن قاتناشدى. ساۋىت ئىشچىلارنى كىچە-كۈندۈز دېيەرلىك ئىشلاب قىرەتنى ئىرۇپلانلار، ئانكەلەر، قورال-ئىسلە-ھەلەر، كىيىم-كىچەك، ئوزۇق-ئاقىلار بىلەن تەمىن قىلىپ توردى. ساۋىت خەلقى ۋەتەن ئوروشى دورىدە قەر-مانلارغا مەنت قىلىپ قىزىل ئارمىيەنىڭ غەلبە قازانىشىغا كۆپ ياردەم كۈرسەتتى.

ساۋىت مەملىكىتى ئاغىر سىناقتە ماشىنەلەشكەن قوتىگە، كۈچلىك ھەربى سىناقتە ۋە يىنگى ھەربى ئىشچىگە بىلەن قوراللانغان ئارمىيەگە كىلىش بولۇشقا بولۇشقا، فاشىستلار گېرمانىيەنى تار-مار قىلىش مۇمكىن بولۇش ئىدى.

ساۋىت مەملىكىتىنىڭ كۈچلىك سىناقت مەملىكىتى بولىشى-غەلبە قازانىشىنىڭ ئاساسلىق شەرتلارنىڭ بىرىدۇر. ساۋىت مەملىكىتىدا جۈدە كۆپ مەنلەر ياشايدۇ، بۇ مەنلەر ئارىسىدا ساۋىت دولتى تەشكىل بولغاندىن بېرى دوستلىق مەھكەم ئورۇنلاشتۇرۇلدى. ھەر بىر خەلقىنىڭ

گينيرال صابر رحيم اوغلى

صابر رحيم اوغلى گراژدان اوروشى بىلار پىدا
ياش اوسپرن ايدى اما شو وقتدا هم اوز حياتىنى وطن
اوچون باغشلاشقا ناپيار نورگن مرد جنكچى نك

كوراشدى. ۱۹۲۷- يىلدا توركمهستاندا چنبدخان
شايكه لرېنى تار-مار قىلدى. شوندىن كېيىن خواجهم
قول عمر افندى، ماششاق فرقى و ابراهيم بيك شايكه
لاريگه قارشى كوراشدى.

صابر رحيم اوغلى باس-

ماچيلارگه قارشى كوراش-

گه نلىگى اوچون حكومتتمز

اونى «فزىل بايراق» نىشانى

بلهن مكافاتلادى. صابر رحيم

اوغلى بىر نيچه باره قيمت

بهالېغ ساوغالار بلهن مكا-

فانلادى. اول كوماندىرلىق

قىلغان قىسلار هر قانداي

اوپىراتسىيەنى اورنلاشديغا

تاييار بولپ توروش و اوستن-

لىك بلهن عملگه آشرشدا

همه وقت باشقالاردان فرق

قىلاردى. بو ايشدا كوماندىر

كوب خىدمت كورساندى،

اونك اوزى فانتق حركت

قىلوچى، اپچىل و اوزيگه

نسبتاً تالانتلىك بولمىشى بلهن

قالماي، اونك سوزى بلهن

ايشى بر ايدى. اول اوز

عسكلارېنى انا شو خصلت-

لارگه ايگه بولش روچيده

تربيهلادى. صابر رحيم

اوغلى كوماندىرلىك قىلغان قىسلارداگى اتلىق عسك-

لارنى تانيب آلېشى آسان ايدى. بو عسكلار نھاياندا

چاققان چوانداز ياخشى كېنگن كېشىلار بولپ، اوز

اتلارېنى ياخشى اويلاپ ساقلاردى، اوز كازارمالا-

رېنى دائم تازه و ترتېپلىك حالدا توتاردى. صابر رحيم

گينيرال صابر رحيم اوغلى

خصوصيتلارى آچق كورېنب

تورار ايدى. فزىل ارمياگه

كوماندىر بولمىشى اوزو

قىلب، صابر رحيم اوغلى

باكو شهرىگه اوقوش اوچون

جونادى. اول باكو داگى

حربى مكىندا كوب غيرت

بلهن اوقوب، اوزى نك قابىليت-

لى بر يگيت ايكانلىگىنى

اثبات قىلدى. حربى مكىب

كوماندىرلىقى صابر نك حربى

ناپيارلىقدا ايگه بولگن

ايك ياخشى موفىقتلارېنى

بر نيچه مرتبه تقدىرلادى.

صابر اوقوش بىلار پىدا

چوده ياخشى اتلىق عسك

بولوب تانلدى. باكو دا بولگن

اتلىق عسكلار نك مشقى

اونكەز يىلگن و ايتىدا، ميخا-

ئىل واسپىلويچ فرونزى ياش

اتلىق عسك صابر رحيم

اوغلى نك اوستالىغىغا قابل

بولدى، و اونى مكافانلاش

غرسىدا بسويروق بىردى.

صابر رحيم اوغلى فزىل آرميانك كوماندىرى بولوب

اوزى نك بوتون كوچىنى باسماچىلارگه قارشى كورشگه

باغشلادى، او باسماچىلارگه قارشى كوراشنى اوزى نك

جانانچان ايشى دىب بلدى. صابر رحيم اوغلى ۱۹۲۵-

يىلدا قورباشى بىردى دادخانك شايكه سىگه قارشى

اوغلى نىڭ يىتىشترگەن مرد يىگىنلارى انا شونداى كېشىلار
ايدى.

اول عسكرلار توغرسىدا انا لار دېك غمخورلىق قىلدى.
عسكرلار هم اونىڭ بو غمخورلىغىغا چن محبت بلەن اونىڭ
بويرقلارنى هر دايم جان و دل بلەن بىجىرشىگە تاييار
بولش بلەن جواب بېرىپ توردىلار. صابر رحيم اوغلىنىڭ
قابىلىيەتلىكى، اونىڭ سر كردهلىك تالانتى، وطنىگە چىكىسز
مىجىتى، وطن دوشمانلارىگە نسبتاً چىكىسز نىرئى، اولوغ
وطن اوروشى كونلارىدا جودە آچىق كورپىندى. صابر
رحيم اوغلى وطن اوروشى باشلانگەن چاغدان... نچى
دېويىزىيەسىدا كى مائورلاشترىلگەن پولك كوماندىرى-
نىڭ اورنباسارى بولدى.

ازادلىق اوچون آلب بارىلغان جىنگدا اونىڭ پولكى
برنچىلارنىڭ آراسىدا ايىڭ برنچى بولب جىنگ ميدانىغا
باردى و بويرده صابر رحيم اوغلى آغر پارادار بولدى.
ليكن شونىگە قاراماي، او ۱۹۴۱ نچى يىلنىڭ سىنتابر آيىدا
روستوف قاشىدا بر پولكىگە كوماندىرلىق قىلدى، بو
پولكنىڭ آلدېنىكى بانالبونى شەرگە برنچى بولب باسئرب
كردى. صابر رحيم اوغلى تىز كوندايىق... نچى قو-
شىلما كوماندىرىنىڭ اورنباسارى قىلپ نىعنىلاندى. بو
قوشىلما دوندا، كوباندا، و كافكاز تاغلارنىڭ ايتاكلارىدا
جىنگ قىلدى. اونىڭ قول آستىدا كى قوشىلما، دونباسنى آزاد
قىلىشدا قاتناشدى. صابر رحيم اوغلىنىڭ آتلىق عسكرلارى
كراسنادارنى ايىگەللادى. جىنگچىلار اوزلارنى قهرامانلىق
غلبەلارىگە الهاملاندىغان كىشىنىڭ نىھايىتدا قىرلاردى.
دولدىك ياغدىرىلپ تورگەن اوقلارگە قاراماي، آلدېنىگە
قاراپ ايتىلىگەن، همەنى اوز كىنىدان ابرگاشئرب بار-
گەن كوماندىرىنىڭ پارلاق قىياقتى اولارنىڭ يادىدا دائىمى
ساقلاىپ قالادى. صابر رحيم اوغلى توغرى، حقيقتىچى،
مرد و گوهر دىك نازە هم بهاسى يوق دانا يگىت ايدى.
او دوشمنلرگە قارشى كوراشدا نىھايىتى رحىمسز ايدى.
صابر رحيم اوغلى دوستلارىگە نسبتاً نىھايىتدا زور غمخورلىق،
مەرىپەتلىك بلەن قارار ايدى. فاشىستلارنىڭ اوقىدان
هلاك بولگەن جىنگچى دوستلارىنىڭ قبرى اوستىدە اول
آخرى نامچى قانمز قالغونچا دوشماندان قصد آلامز،
دېب قىسم ياد قىلور ايدى و بو قىسمى وجدان بلەن
اورونلار ايدى.

گېنىرال صابر رحيم اوغلى خصوصاً بالالارنى كوپ
ياخشى كورار ايدى. اول پىتىم، پىسىر قالغان بالالارنىڭ

بىخلىك حىيات كىچرىشى توغرسىدا همىشە غمخورلىك
قىلار ايدى، گېنىرالنىڭ دىپالنىسىپۇ ستانسانسىدا چىر-جفا
چىكىكان ۱۲ ياشلىق گېنىنادى سووروف دىگەن بر بالانى
كورپ قالدى. نىمىس لار اونىڭ اوروشقلىق پارتىزان
دادەسىنى دارگە آسكەن ايدى. بالانىڭ بوتون كوزى
شول داردە ايدى. صابر رحيم اوغلى گېنىنادىنىڭ آناسىدىك
قوچاقلاپ آلدى، ابركەلادى همە نرسەنى او يىنگىدان
سوراشئرب بلدى. شوندىن كىن بالانى آنگە مىنگەشئرب
آلدى. شونداى قىلپ گېنىنادى گېنىرالنى دائىمى
آديوئانتى-خىمتچىسى بولب قالدى. گېنىنادى بوندىن
سونگرە عجابىپ مىرگەن بولب يىتىشى. حكومتىز بو
بالانى «قىز يولدوز» نىشانى بلەن مكافانلادى. جىنگلارنىڭ
پرىدا گېنىنادى نىمىسلارنىڭ اوقىدان هلاك بولدى.
گېنىرالنىڭ شو واقىدا آغر قايغونغا چوكدى. اوزىنىڭ
ياخشى كورگەن بالاسىنىڭ هلاك بولغانلىقى توغرسىدا
كوزىگە ياش آلب سوزلايالمى بر قانچا واقىت تورپ
قالدى. اونىڭ قول آستىدا كى قىسمىدا ياش اوسپورونلر
كوندىن-كونگە كوپايدى، بولارنىڭ آراسىدا رازوئىدا-
چىلار، مىرگانلار، آتلىق عسكرلر يىتىشىپ چىقىدى. بولار
جىنگدە حربىي نىعلىمگە اورگانىپ چىقىدى.

گېنىرال صابر رحيم اوغلى اولارنىڭ هر برىنى ياخشى
بلار ايدى، و اولار توغرسىدا غمخورلىق قىلار ايدى.
صابر رحيم اوغلى بلەن برگە جىنگ قىلگان كىشىلەر
كافكاز اوچون آلب بارىلگەن جىنگلارنى ياخشى بىلار
ايدى، صابر رحيم اوغلى ايلگارى ناغ-آتلىق عسكرلر
قىسمىدا خىمت قىلار ايدى. بو تاغلاردا كى جىنگىنى
نىمە ايكانلىغىنى نىھايىتدا ياخشى بىلار ايدى. بو جىنگنىڭ
عسكرلرگە اورگەندى. عسكرلر تاغنىڭ بلند-پست،
ادىرلارىدا هېچ كىمگە سىزدىرماي، دوشمنىڭ آلداب
حرىكت قىلىشنى صابر رحيم اوغلىدىن اورگاندى. كافكاز
اوچون آلب بارىلغان اوچ ايلق جىنگلار دوامىدا دوي-
زىيەمز دوشمەننىڭ ۸ مىڭ سالدات و افىنسىپلر رىنى قىرپ
تاشلادى.

گېنىرال مایور صابر رحيم اوغلى روس خلىقىگە و
اونىڭ وطنىمىزنى نىمىس باسقىنچىلارىدىن آزاد قىلىشدا كى
خىمتىگە همىشە يوقارى بها بىرار ايدى. گېنىرال
صابر رحيم اوغلىگە اشچىلەردان توزىلگەن دويىزىيەگە
كوماندىرلىق قىلپ، جىنگچىلار ايسە اونىگە، اسسوق مىجىت
و حرمت بلەن قارار ايدى. صابر رحيم اوغلى

اوزبىك خلقىڭ - «ئىس باسقۇچلارنى رەمسز قىرىنكلار!» دىب بىرگان بويروغىنى جان فداق بلەن اورونلار ايدى. اونك عبرتلى سوزى اوزبىك عسكر- لرىگە وطن اوچون قانداغ جنك قىلىش و قانداغ غلبەگە ايگە بولىش كىراكلېگىنى اورگاندى.

صابر رحىم اوغلىنىڭ جىانى اوزبىك خلقىنىڭ فاشىست باسقۇچلارغا قارشى كورشداكى قانداشنى كورسانگەنى اوچون ئەوتە، وطن گە جان فداق بلەن خىدمت قىلىش ئەمەلىسى بولدى. خلق قهرامانى گىنېرال صابر رحىم اوغلىنىڭ شان، شەرتىنى آسمانگە كوتارش بلەن وطنىمىزنىڭ آزادلىگى و مستقىللىگى اوچون آلب بارلىگەن اوروشلاردا ھلاك بولگەن اوزبىك خلقىنىڭ جمع فرزندلارنى شەرئىلايمىز.

صابر رحىم اوغلى ۱۹۴۳ نچى يىلنىڭ اورتالارىدا عالى قوماندانلىق طرفىدان وراشيلوف ناملىق عالى حربىي اكادېمىيەگە يوبارىلدى. صابر رحىم اوغلى اورتاق ستالىن طرفىدان ايشلانگەن سر كردهلىك صنعتى نظرىيەسىنى اوزىگە خاص غىبرت و قىزىقىش بلەن ايگەللەدى. صابر رحىم اوغلى مەكتىبىنى تامام قىلغاندىن كىيىن دوشماننى

تار-مار كىلىتىش اوچون اوزىنىڭ بوتون كوچىنى باغشلادى. صابر رحىم اوغلى برنچى بىلاروسىيە فرونتىنىڭ عسكرلىرى بلەن برگە «بارانوويچدان» باشلاب «بىلوستوك» گەچە اولوغ بولنى باسب اولدى.

اونك دىويىز بىيەسى بارانوويچ، سلونىم، بىلوستوك- گە، گراودىنتسىگە برنچى بولب باستىر كىردى. صابر رحىم اوغلى دانىسكىگە ھجوم قىلىش وافتىدا آغر پارادار بولب ھلاك بولدى.

خلق اورتاسىدان چىققان و اوزىنىڭ بوتون جىيانىنى خلقنىڭ بخت-سعادەتى اوچون وطنىڭ شان-شرفى و مستقىللىگى اوچون باغشلاغان باتر آرامىزدان، كىتىدى. اوزبىكىستان مېخنىكىشلەرى اونك مەجبىتىنى اوز كونگلا- لارىدا دايا ساقلايدى، اونك قهرامانلىق يوتوقلارى اولوغ وطن اوروشىنىڭ آلتون صحىفەسىگە ايدى يازىلپ قالدى.

قىردان درىستىمىز خوش بول! قىسم اچامىز، بىز ھم سىڭدىك وطنىمىزنىڭ قىدرىنىنى يىنە ھم آشوش اوچون ھمە كوچلار بىمىزنى صرف قىلىشگە تاييارمىز. «ھىت تەجرىبە»

دوقتور ھىوليت جانسون جنابلارنىڭ ساويت اتفاقيگە كىلىشى

شويىل ۵ نچى مايدا انگلىيەداكى كىنتىرېرى سابورىنىڭ باشلىغى و لوندونداكى سىس سىس ر بلەن مەنى ياقنلاشيش جمعىتى رەئىسىنىڭ معاوينى و ساويت اتفاقيگە ياردام بېرىش قوشمە كومىتېتىنىڭ رەئىسى دوقتور ھىوليت جانسون جنابلارى اوزىنىڭ مەخسوس كاتىبى او كفورد دارلفنوننىڭ مەرسى آ. دايبى جنابلارى بلەن ماسكوا شەرىگە كىلدى.

دوقتور ھىوليت جانسون و آ. دايبى جنابلارى ايكى يارم آيدان ارتغراق وافتلارنى ساويت مەملىكىتىداكى مەنى، مەعارف، دىنى، صنعت و صناعت ايشلەرى بلەن تانىشىش و اولارنى اورگانىش اوچون صرف قىلدىلەر. ماسكوا، لېنىن گراد، شەرىرى بلەن ياخشى تانىشىگەندىن كىيىن بو قىرلىك مەھمانلار بىمىز مېللى جەھورىتلىرىمىزدا ياشاگۇچى خەلقلارنىڭ احوالى بىلەن تانىشماق مەقسىدىدا ارمانستان، گورجىستان (گوروزىيە) و اوزبىكىستان

جەھورىيەتلارنىنى ايلان ب چەقدىلەر. بو جەھورىتلارنىڭ علمى، مەنى، دىنى، اقتصادى طرفلارنىنى تېكىشىرىپ اولارداكى ترقىياتلارگە نەھىتدا يوقارى بەھلارنى بىردى.

۲۸ نچى ابيوندا ارمنستان پايتەختى ايرىوان شەرىدا بولگان مەتبوعات كونفېرىنسىيەسىدا دوقتور ھىوليت جانسون جنابلارى توبانداكى سوزلارنى قىلدى: نېچە يوز يىللار ظالملار طرفىدان ايزىلپ كىلگان ارمنستان حاضرگى دورە نەھىت كەتتە اوزگەرىشلەرنى باشىدان كىچىرماقتا؛ ارمنستاندا ياڭى صاغلانم و مەنى خلق وجودگە كىلدى. و اونك اوچون نەھىت ياخشى عمارت و اويلا سالب بىردى. مېنىڭ چوقور اعتقاد بويىچە بو كەتتە اوزگەرىشلەر فقط ساويتلار ارمنستاندا نىداكى يىنگى سانسىپالېستىك اقتصادىت نىتىجەسىدا بولب تۇرىدۇر. ساويت تۈزۈمى دورىدە ارمنستاننىڭ

صناعى دە نھايت ايلگەرىلەدى. چىرايلىق و حاضرگى
زمانگە موافق قىلىپ سالنغان ابرويان شھرىنىڭ خلقى
۲۵ بىل اچىدا ۳۰ مىڭ ادامدان ۲۵۰ مىڭگە يىتىدى
و يقىن وقتدا ۴۵۰ مىڭگە يىتجە كىرى.

شونىسى عجايبكى اوروش دورىدە ھم بىر شھرىنى
آباد قىلىش و پىزەش ايشلەرى دوام قىلىپ تورادى.
ابرويان شھرىنىڭ جىسمانى و مدنى تورموشىنىڭ اوسو-
شى، شھرنىڭ اوسوشى بلەن بىر بىر كىتىپ بارماقتا.
چىرايلىق ياش بالەلەر بوتون كىراكلىك اسبابلار بلەن
تامىنلەنگەن نھايتى ياخشى آزادە و پاگزە مکتىبلاردا
اوقوماقتالار. اولار مکتىبلارنىنى تمام قىلغاندان سوڭ
عجايب دارلفنونىگە كىرىپ اوقوشقا امكانىت لار توغدىرىپ
بىرىلگەن. بو يىللار اچىدا ارمنىستاننىڭ مدنى تور-
موشى قىزغىن گۈللەمكتا. يىڭى اقتصادىت، اوپىرا،
دراممە، موزىكە، رسساملىق، ھېكل تراشلىق صنعتلارنىڭ
اوسوشىگە و رواجلانشىگە جودە كەتتە امكانىتلارنى
توغدىرىپ بىرىگەن صنعتنىڭ بوتون تارماقلارى يىڭى
ستىلدا ارمنىلارنىڭ عرف عاداتلارىگە موافق نھايت
چىرايلىق بىر شكىلدا.

اگرده ارمن اوپىراسى ارمن خلق قوشوقچىلارى،
اوصولچىلارى، ياش نغمەچىلارى غىربى آروپاگە بار-
سالار، آروپا مەلىكىتىلارنىڭ پايتختلارىدە اولار كەتتە
قارشى آلىنادرلار و اولارگە بوقارى بەھالار بىرىلەر.

جانسون چىناپلارى مفتى ايشان باباخان عبدالعجىدخان
اوغللارى بىلەن.

مىنىڭ بو يىرلاردا كورگەنلارم مىنى ساويت
ملى سياستىنىڭ چوققور مەنالىق و عدالتلىق ايكەنلىگىگە
اشاندردى. بو مىلى سياست بوتون ساويت جەھو-
رىتلارنىڭ اقتصادى بىرلىكىنى كوچايتىش بلەن بىرگە
ملى خصوصىت و مىلى مدنىت لارنى ساقلاشنى، رواج-
لاندىرىشنى تامىن قىلاياتىر.

توقتور ھىولىت جانسون و آ. دايبى چىناپىلارى
گورجىستان جەھورىتىنىڭ شھىرلىرىدا ھم بىر نىچە كۈن
مەھمان بولپ گورجىيا خلقىنىڭ احواللارى و شھرىنىڭ

جانسون چىناپلارى مفتى ايشان باباخان ضىيافەتدە مەھمان.

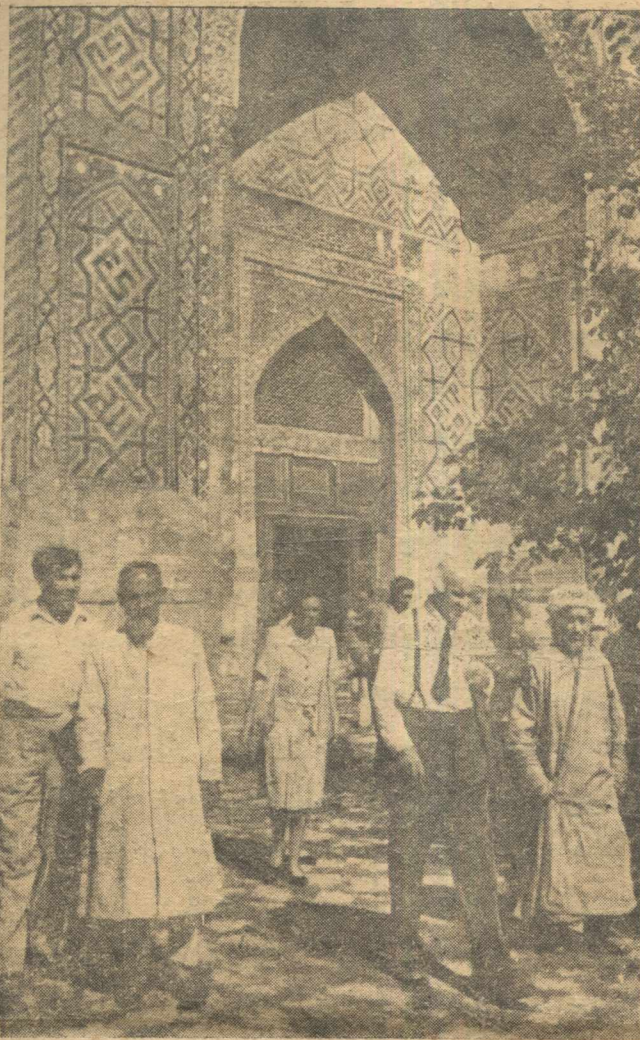
مدنى و معارف و باشقا تامانلارى بلەن تانشىدى. جانسون و آ. داىى جنابلارى گورجى شەرىگە بارىپ اولوغ دامپەز اورتاق ستالىننىڭ توغولغان ياشاق دورىنى اونكەزگەن اوپنى (حاضر عجايب خانە) كوردى. اورتاق ستالىن توغولب اوسكەن اوپى، و اونك اىچىدا. گى اورتاق ستالىننىڭ تورموشىگە دائر نرسەلار بلەن تانشىش مەمانلار يەزدا نەپىت زور تائىر قالدردى.

جانسون و آ. داىى جنابلارى بىزنىڭ اوزبېكىستاندا ھم بىر نېچە كون مەمان بولب پايختەمىز تاشكەند شەرىنىڭ كوب كارخانەلارى، تپانرولارى، عالى بلم يورتلارى و اوزبېكىستان فنلار اكادېمىياسى بلەن تانشىدى. جەھورىتمىزنىڭ كوب عالملارى و دولت اربابلارى بلەن سەبەت لاشدى.

اورتا آسيا و قازاغىستان مسلمانلارى دىنپە نظارتىنىڭ رەئىسى مفتى ايشان باباخان عبدالمجىدخان ارغىلىلرى طرفىدان قەبول قىلندى. مسلمانلارنىڭ دىنى احوالرىنى و دىنى ادارەلارى توغرىسىدا مفتى ايشان باباخان مەمانلارنى تولوق تانشتردى. مفتى ايشان باباخاننىڭ تەكلىفى بويىچە مەمانلار جەمە نەمازىنى اوقوش وافتلار يەدا مسجد جامەدا حاضر بولدى.

جانسون جنابلارى مطبوعات و كىللىرىگە اوزبېكىستاندا آلكەن تائىراتىنى بيان قىلدى.

... «ساويت انفاقى مەلكىتىنىڭ ايلگەرىگى وافتلاردا ايزىلب كىلگەن ھەمە خەلقلارنىڭ اىچادى كوچلارنى آزاد قىلدى. مېن ھەمە پىردا يىنگى حىيات باشلانايانگەن دىنى كورمە كدامىن. تاشكەندنىڭ گوزل قىافتى، چىرايلىك عمارتلارى، «عجايب اولوغبىك اوپىراسى» بولارنىڭ ھەمەسى ساويت اوزبېكىستاندا و شونىڭدىك مېن بارىپ كورگەن باشقا ساويت جەھورىتلار يەدا خەلقنىڭ جودە كوب مەنوى كوچلارى آزاد قىلغانلىغى و رواجلىنگانلىغىدان خەبىر بىردى. مېن مەلكىتىمىزدا ھەر بىر آدمنىڭ امكانىت و قابىلىت لارى ياشانايانگەنلىغىنى كوردم. بىناپىر مېن ايشانامنىكى ملت لار اورتاسىدا گى دوستلوققا (مېن ساويت انفاقىدا مەنە شو دوستلوقنى

جانسون جنابلارى مسجدى جامە جەمە نەمازىدا بولدى.

اوز كوزم بلەن كوردم) ھەمە مەلكىتلاردا تەنچلىق يولى بلەن سانسىئالېستىك سىستېمەسىدا اىر شەماق مەمكىن».

جانسون جنابلارىنى ۴ نچى اىپولدا س س س س خەلق كومىسسارلار ساويتىنىڭ رەئىسى اورتاق ستالىن قەبول قىلدى، و اونك بلەن سەبەت لاشدى. ساويت انفاقىگە باردام اوپوشترىشدا قىلغان خەمتلارنى تەقدىر ايتىپ س س س ر عالى ساويتى پىرىزدېومىنىڭ فرمانىگە موافىق جانسون جنابلارى «مەخت فزىل باپراق» نىشانى، و آ. داىى جنابلارى «شوكىلى مەخت اوچون» مېدالى بلەن مەكافانلاندىلار. ۲۴ نچى اىپولدا دوقتور ھېولىت جانسون جنابلارى و آ. داىى جنابلارى پىراگىا شەرىگە جۇناب كىندىلار.

قاضى ضىالدىن بىن مفتى ايشان باباخان

وطن آلدیدا روحانیلاریمز وظیفه سی

یوم القیامة (رواه بوداود). (مشکات ۲ ج ۱۴۲ صحیفه) یعنی:

باشقا دین اهل لهری ایله معامله قیلیمز توغریلقنی رعایه قیلو بابیده بر آدم ذمیغه یعنی (برگه نورگه غیر ملت اهل یغه) ظلم ایتمه یا کی حقسز معامله ایتمه یا کی طاقتلاریدان آرتوق تکلیفی قیلسا یا خود رضا لقلاریدان باشقا بر نمرسه لهرن آسا قیامتده من اول کیشی نك دعواچیسى بولور من دیب جناب رسول الله امت لهر یگه معامله ده پول کورسانمشدور لر. البته بز روحانیلار وطن قارداشلاریمز آلدیدا رسول اکرم کورسه تکه نلر یچه معامله قیلماق یولیدا رهبر بولماغیمز وظیفه دینییه میزدور.

روحانیلار مسلمان دیندارلار نك رهبر بر عضوی بولمگه نیدان وطن آلدیدا احوال زمان اقتضاسنده پاخشی آنکله باش کورمک وطن آلدیدا مناسب حرکت قیلماق کیرهک، چنانچه دهشتلی محاربه کونلهر ییده روحانیلاریمزدان وطن آلدیدا وظیفه لهرین ادا قیلسالارده بو کون شانلی غلبه لهریمزدان سوک و طنمزدا اجتماعی حیات باشلانادی: اصلاحات، تعمیرات، کاللیکتیونی زراعت و باشقا حکومتمز تدبیر و امرلهرین میدانغه قویشدا سعی و غیرت قیلماق یولیدا رهبرلیک قیلماق وطن پرورلیک کورسه تمک «هر بر روحانیلاریمز نك مقدس وظیفه لاریدور».

رهبرلیک وظیفه لاریمزدان مسئولیتیمزنی لزومی

حَقُّنْدَه كَلَّكُم رَاعٍ وَ كَلَّكُم مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ

حدیثنی رسول خدا بزلرگه تنبییه قیلدی لر.

بو سببدن روحانیلاریمز هر اموره خصوصاً وطن آلدیدا مسئول وظیفه لارنی بحق ادا قیلماق ایله مأمور اولدی لار. شونك اوچون وطن پرور بولماغان هیچ روحانی قالماسون. وطن پرورلیک ایشلهرنی شونداق بجه ردیم دیب افتخار قیلوچی روحانیلار باشاسون آمین.

حطیب حبیب الرحمن فیضی

وطن مسئله سی طبیعی رهوشده اجتماعی و عمرانی مسئله لهرده بر مملکتده وجودگه کیلمش جمعیت بشریه حالیدور.

بوکون بیزلهر شورالار جمهوریتی توپراغیده حیات کیچرگانیه یزدن شورا انتظامی هر نوع اقتصادی، صناعی و زراعی مسئله لهر و ایش باشیدا بولغان باشچی- لاریمز نك اجتماعی و سیاسی مسئله لهر باره سیده بیر- گهن مصلحت لهری همه سی وطن مسئله سیگه داخلدر، حاضرگی دوردده وطن آلدیده روحانیلاریمز شورالار جمهوریتیده اوز وظیفه لارینی توشنماقدالر. روحانیلار- ریمز یاشاماقده بولغان مملکتلاریمزده دیندارلارگه رهبر بولسالار هم وطن آلدیده لازم وظیفه لارینی بیلیب رهبرلیک قیلماق حقوقیگه ایگه درلر. شورا مصلحت لهری عملگه قویلب رهبرلهریمز طرفیدین وضع ایتمگن سوتسیال اجتماعی قانونلار دوامیگه ۲۸ یل تولماقده. البته بو مدت ایچیده وطنمز شورالار جمهوریتی تشکیلاتلاریگه قانونی و اجتماعی حاللهرگه آشنا بولماغان بر روحانی یوقدور. بنأعلیه همه مزگه معلوم شورالار توپراغی اوز وطنیمز، یاشاماقدا بولغان هر تورلی ملت لهر وطن قارداشلاریمزدور. بو تن سوتسیال خوجالقلار، هر نوع حاصلاتلهر وطن- خلق ملکی حسابلاب و اونك حمایه سی اوچون اجتهاد قیلماق، ترقی و تعالیسیگه چارالار کورمک انسانلیق وظیفه میزدور.

شورالار توپراغیدا تورلی دینده تورلی ملت انسانلار یاشاماقدا بولب اوشبو تورلیک دین و ملت اهللهری وطن قارداشلاریمز بولب حسن معامله ده بولماق حسن معاشره ایله حیات کیچرک بولیدا رهبرلیک قیلماق روحانیلاریمز نك وطن آلدیداغی بیوک وظیفه لاریدور.

وفی الحدیث

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الأمان ظلم معاهد أو انه تقصه أو كلفه فوق طاقته أو أخذ شيئاً بغير طيب نفس فإنا حجيجه

وظیفه روحانیان ما در پیش وطن

کند یا نا حق معامله کند یا از طاقنشان زیاده تکلیف کند یا بی رضائی آنها یگان چیز از آنها بگیرد من در قیامت دعواگر آنکس هستم. ازین حدیث نبوی معلوم است که جناب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بامتان خود راه معامله نشان دادند. البته در پیش برادران وطن بر موجب نشان دادن رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در باره معامله کردن مابا معاهدان وطن رهبر بودن ما روحانیان وظیفه دینیّه مالست.

از بسکه روحانیان رهبران دیندارانند. در پیش وطن اقتصادی احوال زمانرا خوب فهمیده کار کردنشان و مناسب حرکت کردنشان ضرور است. روحانیان ما در روزهای محاربه دهشتناک در پیش وطن وظیفه خود را ادا کرده آمدند. امروز بعد از غلبه شرفناک اجتماعی حیات، اصلاحات، تعمیرات، کولیکتیونی زراعت و دیگرها با میدان نهاده میشود.

درین خصوصها هم از اول زاده تر سعی و غیرت ابراز کرده رهبریت خود را نشان دادن و اثبات کردن وظیفه مقدسه هر یک روحانیان مالست. در وظیفه رهبریت برای فراموش نکردن لزوم مسئولیت ما جناب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حدیث کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیتیه بمایان تنبیه کردند.

ازین جهت روحانیان مأمور شده اند که در هر امور خصوصاً در پیش وطن وظیفه مسئول خود را بحق ادا کنند. بناً علیه هیچ روحانی نماند که بحس وطن پروری آشنا نباشد.

زنده باد روحانیان ما که افتخار کنند. بأدایی کارهاییکه عائد بوطن پروری.

هج اکبرخان

مسئله وطن از روی طبیعی در مسئلهای اجتماعی و عمرانی حال جمعیت بشریه است که در يك مملکت بساحه وجود آمده است رهبران ما که در باره مسئلهای اقتصادی، صناعی و زراعی مصلحتنهای نمودند همایش بر مسئله وطن داخل است. در عین زمان روحانیان ما در مسئله که عائد است بوطن بفهمیدن وظیفهای خود. شانرا آماده اند سانسبال اجتماعی قانونهاییکه از طرف رهبران ما ترتیب داده، اجرا کرده شده است. بدوام آن ۲۸ سال گذشت، البته درین مدت يك روحانی نیست که بتشکیلانهای شورایی و بحالهای قانونی و اجتماعی آشنا نشده باشد.

بنام علیه بهمه ما هویداست که خاکهای شوروی وطن مالست، و هر نوع ملتها که دران خاکها زندگی میکنند برادران وطن مالست، و هر صنفی روزگارها و هر نوع حاصلات وطن ملک خلق حساب کرده شده از برای حمایه آنها اجتهاد کردن و بترقی و تعالی آنها چارهها جستن وظیفه گرازدانی مالست. در خاکهای شوروی در هر نوع دین و در هر نوع ملت مردمها در حمایه جمهوریت شوروی زندگی میکنند. از بسکه همه آنها برادرهای وطن مالست. در باره زندگی کردن بحسن معامله و حسن معاشره با آنها رهبری کردن وظیفه کلان روحانیان مالست که در پیش وطن استاد است. عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال الا من ظلم معاهداً او انتقصه او کلفه فوق طاقته او اخذ شياً بغير طیب نفس فانا حبیجه یوم القیامه (رواه ابوداود مشکاة ۲، ج ۱۴۲ صف)

یعنی رعایه کنید راستی را در معامله کردن با خلقهای که دین ایشان جداست، اگر کسی بانها ظلم

قازاقستان مسلمانلارینک وتان پرورلیک ئسته ری

قامی تورلی ایهل هر کهك برده ی هئبکه منده تده رین تولیق انقارب کهلدی.

دین نظارانمزدك تارانقان مؤراجعات کیتابلارن دیندارلاریمز وقوب ئؤسنس الووب وتان قورعاؤ جولینا، هلمیزدك از اتدیق باغتن ساقتاؤغا فاشیست باسقنشی لارغا

گیرمان فاشیستلارینک هلمزگه هسکه رتوؤسز شابؤول جاساب باسقنشی لبق ئسته گهن کؤندم رنده قازاقستان مسلمانلاری هر جورهك جنگینده رن قایتباس قایراندی قاهرمان و لدارن وتانمزدی قورعاؤ و شن اق بانالارن بهرب مایدانغا اتداندردی. هل شارواسی تر شلیک

قارسى گۈرەستە كۇش قۇوات بەرۋۇ ۇشن ار تۇرلى جول- مەن كۈمەك كورسەتپ جيناعان جارداملارن تىپىستى ورندارعا تابىرپ كەلدى. ۱۹۴۴ نشى جيل قازاغستان مسلمانلارى دىندارلار اتىنان وتان قورعاۋ قوربىنا ۲۷۹,۸۰۷ سوم تانكۇوى كالوننا ۇيىمداستىرۇغا ۴۲۶,۶۰۰ سوم قزل اسكەر عانلەسنە ۳۸۸,۲۴۷ سوم تاپىرپ ۱۲۵۰۰۰ سوماق لاتارى بىلەنى ۲۲۰۰۰ سوماق زايوم ار تۇرلى مالدان ۸۷ باس مال ۸۵۵ تاۋق ۴۵۰۰ كىلو استق ام بر سپرا تەرى- جارى جىلى كىپم تاپىردى.

ۇستەزدە گى ۱۹۴۵ نشى جيل ۇشن تولق ماعلومات جىنالب جەتپەسەدە نظارت ۇشن جەتم جەسر اسكەر عانلەلەر فايداسىنا ۴۰۰,۰۰۰ سومدان ارتىق بىختىبارى بىعانە بر سپرا تەرى تەرسەك استق تاپىردى. المانى،

تالدى قورغان، پاولادار، قوستاناي، قزىل وردا وبلىس مسلمانلارنىڭ ۱۹۴۵ نشى جىل سەبنە تاپىرغان جار- داملارى تۇرالى ماعلومات بولماسادا جەتم جەسر اسكەر عانلەسنە قارپ- كاسەر بولغان جاۋنگەرلەر تارىپەسنە، سوعس زاردابىنان قىراغان- بۇلىنگەن قانتاس جول، تۇراق اۋىل شەرلەرى تۇزە ۇشن بولغان كۇش كۆ- مەكلەرى باسقا وبلىس مسلمانلارنىڭ وتان پرورلىك سىتەرىنەن كەم بولماس دەپ سەنەمز.

وتان جولىندا مرلىك كورسەتكەن جاۋنگەرلەرمزنىڭ نامى مانگى وشبەسن! وتان ۇشن كۈمەك كورسەتپ جاردام ەتكەن وتان پرور دىندارلارمىزنىڭ باسئارىنا امانشلق بەرپ كسىپ حركتلەرىنە اللەتعالى خىرلى بركات بەرسن آمىن.

قازاغستان قاضىسى عبدالغفار شمسالدىنىف

اورتا آسيا و قازاغستان دىنيە نظارتىنىڭ اوستافى (نظام)

برنچى بولم

(۱) س س ر س ر عالى سویت پرېزىدېومىنىڭ ۱۹۴۳ نچى پىل ۳۱ نچى ايولدە ۵۵ نچى نومرەلىك روخستىگە اساساً اورنا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنيە نظارتى اوستافى ناملىق نظامى بولور.

(۲) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنيە نظارتى «اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنيە نظارتى» دىب اتالور.

(۳) اورتا آسيا و قازاغستان دىنيە نظارتى اوز- بېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنىستان، قرغزىستان، قازا- غىستان اجتماعى شورالار جەمهورىتلەرىدە گى مسلمان روحانىلارن و مسلمان اھالىلارن برلەشتىرەدور.

(۴) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنيە نظارتى اوزبېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنىستان، قر- غزىستان، قازاغستان اجتماعى شورالار جەمهورىتلەرىدە- گى مسلمان روحانىلار و مسلمان دىندارلارنىڭ نامىندە- لەرى قورولتايىدە سايلانخور.

(۵) اورتا آسيا و قازاغستان (اوزبېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنىستان، قرغزىستان، قازاغستان اجتماعى شورالار جەمهورىتلەرى) دە گى مسلمان روحانىلەر و دىندارلار نامىندەلەرىنىڭ قورولتايى اوچ يلدە بىر مرتبە چا-

قرلادور. اگر نوبتدە گى قورولتايىنى عىزلى سىببەر آرقلىقىدا چاقىرىش مەمكىن بولماسا، حركتدە بولغان دىنيە نظارتىنىڭ وكالت مەدىتى ايكنچى نوبتدە چاقىرولادورغان قورولتايغا قدر دوام ايتەدور. برنچى تۈزىلىش قورولتاي تشبىئات گروھى تامانىدىن چاقىرىلغان جەمهورىتلەر وكىلەرىنىڭ مصلحت مجلسىدە سايلانغان تشكىل كا- مىسسىيەسى تامانىدىن چاقىرىلور اوندىن سوڭقى قورولتايلار دىنيە نظارتى طرفىدىن چاقىرىلور. دىنيە نظارتى تىگىشلى و لازم تاپسا، ياكى دىنيە نظارتى تامانىدىن برلەشتىرىلگەن روحانى و دىندارلارنىڭ اوچدەن ايكى اولوشى نوبتدەن تاشقارى قورولتاي چاقىرىشنى طلب قىلسالار فوق العادە قورولتايلارنى چاقىرىشلارنى مەمكىندور.

(۶) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنيە نظارتى چاقىرىلادورغان قورولتايلار آراسىدا اوزبېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنىستان، قرغزىستان، قازاغستان اجتماعى شورالار جەمهورىتلەرىدە گى بوتون مسلمان دىن اھلەلە- رىنىڭ ايڭ يوقارى روحانى ادارەسى بولوب سانالادى.

(۷) اورتا آسيا و قازاغستان دىنيە نظارتى اوز- بېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنىستان، قرغزىستان، قازا- غىستان اجتماعى شورالار جەمهورىتلەرىدە گى مسلمان دىندارلارنىڭ ايمان و عبادتلىرىگە تىگىشلى بولغان دىنى

مسئلهلەرنى ائيب بارادور. و بسو مسئلهلەرنى حل قىلغاندا كلام شريف و حديث نبوينىڭ بوپوقلارغا اساسلاپ عمل قىلادور.

۸) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنىيە نظارتى، دىندارلەرگە اسلام دىنىنىڭ اساسلارنىنى آشكاشنىڭ طريقى بىلەن تېلېغ ايتوب نصيحت بور. گوزەدور. بونىڭ ايله برابر اورتا آسيا و قازاغستان خىلقلارنىنى اوز اورتالاريدا و هم شورالار اتفاقيدا بولغان بوتون خىلقلار بىلەن برادرلەرچە دوست بولىشكە، دىن اهللەرنىنى محنت گە توغرىلىق بىلەن قاراشقا، حقانىيەت و عدالت گە دعوت قىلادور، بربرلەرگە برادر-لەرچە ياردام قىلىش، اولوغلارغا حرمت، باشلارغا رعايە قىلىش اوز وطنىگە و اونىڭ داھىلەرگە نهايت درجەدە صداقتى بولىش بولاريدا اولەرنى تربيە قىلادور.

۹) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنى دىنىيە نظارتىنىڭ تحت نظارتىگە ئوباندا گىلەر كره دور:

۱- اوزبېكىستان، تاجىكىستان، توركمەنستان، قر-غزستان، و قازاغستان اجتماعى شورالار جەھوو-رىتلەرىدە گى عبادت خانە و مسجدلەردە دىنىيە مراسم اجرا قىلغۇچى بوتون اسلام روحانىلارنى؛ ب- مذكور جەھوررىتلەردە گى ھمە مسلمان اهللەرى.

ايكنچى بوليم

۱۰) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنىيە نظارتى وظيفەسىگە توبەندە گى مسئلهلەر كره دور:

۱- امام و مؤذنلەرنى اوز منصبلەرگە مستحق ايكنەنلكلەرى نىفتىش قىلغاندان سوڭ تصديق قىلىش و اولەرگە تىگىشلى شەھادتنامە بېرىش؛

۲- روحانى منصبكە استحقاق كىب قىلىشنى تېلەگەن كىسەلەرنى، ياكى دىنىيە مراسمىنى ادا قىلىش اوچون لوازم اورنن اشغال قىلىشقا دعواسى بار كىسەلەرنىڭ علملەرنى تىكشىرىش و امتحاندان اوتكەن كىسەلەرگە اولەرنىڭ علملەرگە موافق روحانى مرتبە بېرىپ بو توغرىدە مەر و امضالار بىلەن تصديق قىلغان شەھادتنامەلەر بېرىش؛

۳- بىند بولماغان اورنلارنى اشغال قىلىشقا علمائى مستحق بولغان كىسەلەردىن امام و مؤذنلەر تەين قىلىش؛

د- دىنىيە نظارتىنىڭ بوپوقلارغا اطاعت قىلما-غان، ياكى اسلام شرىعتىنىڭ قانۇنلارنىنى بوزغان امام و مؤذنلەرنى وظيفەلەردىن عزى قىلىش؛

۵- اولوغ دىنىيە مراسمىنى اجرا قىلغۇچىلار نامىگە لايىق بولماغان افعال شىئەلەرنى اختيار ايتوچى ياكى وطنىگە قارشى حركتە بولغۇچى ذانلارنى روحانى منصب دەن بو تونلەي محروم ايتىش.

۱۱) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنىيە نظارتى علاحدە مسلمانلار گروھىنىڭ عبادت خانە و مسجد آپىش نىيەت و تېلەكلەرنىنى اطرافلى رويشە تىكشىرىپ، حقيقتاً عبادت خانە و مسجد آپىش مەكەن و لازىم تاپلغان جايلار بولسا اولەرگە گىكەش و ياردام بېرەدور. مسجد آپىش حكومت ادارەلەرنىڭ رخصتى بىلەنكىنە عملەگە اشپرىلادور.

۱۲) دىنىيە نظارتى اعضالارى ھىئەتتىگە دىنىيە مراسم خدمەتچىلەرى و شونىڭ كىبى دىندار مسلمانلار ھم سايلانا آلورلار.

۱۳) اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارنىڭ دىنىيە نظارتى باشقارمىسى اوز بر كىسەدەن عبارت سايلانادور. دىنىيە نظارتىنىڭ دائىمى اشلەرنىنى يورگىزىپ تورىش اوچن اوز اورتالارىدان اوچ كىسەدەن عبارت پرىزىديوم (ھىئەت) سايلاندرلار. پرىزىديوم اعضالارنىڭ پرىسى رىئىس و اېكىسى دىنىيە نظارت ھىئەت اعضاسى بولور.

۱۴) دىنىيە نظارتىنىڭ تاشكند شەھرىدەن تاشقارىدا بولغان اعضالارنىنى پرىزىديوم اوزلەرنىڭ كۇندەلىك اشلەرنى توغرىسىدا دىنىيە نظارتىنىڭ چىقارغان قارار-لارىدان كوپى ياكى وقت-وقتى ايله چىقارىلدىرغان مخصوص مکتوبى بىلەن معلومات يۇبارىپ اولارنى خبىردار قىلور. بۇندان تاشقارى پرىزىديوم دائىمى مکتوب علافەسىدە دىنىيە نظارت اعضالارى بىلان مشاورە و مصلحتدە بولوب تورادور.

۱۵) پرىزىديومنىڭ حقوقى دائىرەسىدەن تاشقارى بولغان خصوصاً ھىمىتلى مسئلهلەر توغرىلغان حالدە، پرىزىديوم دىنىيە نظارتىنىڭ پلىنومىنى چاقىرار. علاحدە وقلاردا پلىنوم چاقىرىشقا حاجت بولماغان، ياكى چاقىرىشقا امكان بولماغان نقدىردە دىنىيە نظارتى اعضالارىدان بر- ايكنسىمنى چاقىرىپ پرىزىديومنىڭ مجلسىنى اوتكەزور.

اۋچونچى بوليم

۱۶) مسلمان روحانىلەر و دىندارلەرنىڭ نىمىندە-
لەرنىڭ قورولتايى بېش كىمىدەن عبارت تىفتىش ھېتى
سايلادور. تىفتىش ھېتى اورنالاريدان بىر رېئىس بىر
كاتب سايلار.

۱۷) تىفتىش ھېتىنىڭ وظيفەلەرگە توبەندەگى
مىسىلەلەر كىرەدور:

۱- دىنىيە نظارنىڭ مالىيە احوالن، كىرگەن
مىبلەلەرنىڭ دىفتىرلەرگە يازىلغان اولارنىڭ خىراجىتى
قىلغاننىڭ وقت- وقتى بىلەن تىفتىش قىلادى؛
ب- دىنىيە نظارنىڭ اختيارىدە بولغان مىنقول
وغىر مىنقول مىلكەلەرنى، ادارە تىصرفىدە بولغان
قىمىتلى اشيا و ذانىلەرنى تىفتىش قىلادى؛

ج- دىنىيە نظارنى ادارەسىگە خاس وارداتنىڭ
دىرىست صرف قىلنماغانلىقى ياكى دىنىيە نظارت
اعضالارنىڭ، پاخود مىجلى روحانى خادىملارنىڭ اوز
شەخسى فائىدەلەرگە تىبىن قىلنماغان سىرمالەلەرگە
سۇ استعمال قىلغانلىقلارنى حقىدە بولغان عىرىضە
و شىكايەتلەرنى تىفتىش قىلىش؛

د- دىنىيە نظارنى ادارەسىنىڭ تىقدىمى بويىنچا،
ياكى تىفتىش ھېتىنى اوزىنىڭ تىبىنى بويىنچا ايرىم
روحانىلارنىڭ خىرىكىلەرنى دىنىيە نظارتىگە بىلدۈرۈپ،
تىفتىش ھېتىگە مىناسىبىتىلى خاللەرنى تىفتىش قىلدور
و تىكىشورور.

۱۸) تىفتىش ھېتىنى اوزىنىڭ قىلغان اشلىرى حقىدە
وقت- وقتى بىلەن دىنىيە نظارتىگە مىلومات بىوبارىپ
تورار. دىنىيە نظارنىڭ خاللەرنى مىستەكم قىلىش
واونىڭ كۈندەلىك اشلىرىنى ياخشىلاناش بولالارنى
آغزەكى ياكى يازو بىلەن تىقدىم قىلور تورار.

۱۹) دىنىيە نظارت و تىفتىش كامىسىيە اعضالارنى
جايلاريدا دىنىيە نظارتىنىڭ جەھورىت، وىلايت و
آبلوستلەر گىروھى و كىللىلەرى بولور اوزلەرنىڭ اشلى-
رىنى مىذكور اوستافكە، قورولتايىنىڭ چىقارغان قارار
لارىغا، دىنىيە نظارتىنىڭ قارارلارىغا و دىنىيە نظارتى
پىرىزىدومىنىڭ كورگەزمەلەرگە بنا آلوب بارورلار.
دىنىيە نظارتى و تىفتىش كامىسىيە اعضالارنى اوزلەرنىڭ
دىنى اشلىرىدە و دىنىيە نظارتىنىڭ خىرلى تىبىنلەرىدە
بوتورن مىسلمانلەرگە نەونە و مىثال بولشلىرى كىرەك.

۲۰) اورتا آسيا و قازاغىستان مىسلمانلارنىڭ دىنىيە
نظارنى رېئىسى «مفتى» نامى بىلەن مىلق بولور.
۲۱) اورتا آسيا و قازاغىستان مىسلمانلارنىڭ دىنىيە
نظارنى اعضالارى «قاضى» نامى بىلەن مىلق بولورلار.
۲۲) اورتا آسيا و قازاغىستان دىنىيە نظارتى تىفتىش
ھېتى رېئىسى «اورتا آسيا و قازاغىستان دىنىيە نظارتى-
نىڭ تىفتىش ھېتى رېئىسى» و تىفتىش ھېتى اعضالارى
«اورتا آسيا و قازاغىستان دىنىيە نظارتىنىڭ تىفتىش
ھېتى اعضاسى» دىيە مىلق بولورلار.

۲۳) اورتا آسيا و قازاغىستان مىسلمانلارنىڭ دىنىيە
نظارنى توبەندەگى مىسىلەلەرنى حسابكە آلدور:
۱- عبادەت خانە و مىسجىلەر؛

ب- مىسلمانلار اۋچون تارىخى اھمىيىتى بولغان
مىقس مىسجىد و مازارلارنىڭ بوتىلىگىنى ساقلاش
شەمىدە بولور، تازە وە پاكىزە توتور لازىم بولغان
وقتلاردا دىندارلارنىڭ كۈچىدەن و اختىارى اعانە
مىبلەلەرىدىن فايدالانور بولغان جايلەرنى تۈزەتور
اولەرنى تىگىشلى قىلىش؛

ج- دىنى مىراسىنى رىسمى و غىر رىسمى
صورتدە اجرا قىلىپ توروچى مىسلمان روحا-
نىلەرنى؛

د- خاىرە دىنى مىراسىم لوزامىدە بولماغان
وقتىنچە اوز اختىارىدە تورغان مىسلمان روحانىلارنى.
۲۴) دىنىيە نظارتى حكومت قارامانغىدا خىرىكىدە
بولغان مىسلمان مىقبرەلەرنى تۈزۈك و مەمور خالىدە
بولشلىرى و اولەرنىڭ احاطە، يادكارلارنى و غىر عمارت-
لەرنى، درخت و ياغاچلارنى، گۈرلەرنى مىحافظت
قىلىش اۋچون مىسلمانلاردان اختىارى اعانەلار بىغىب
خلىقنىڭ كۈچ و قوتلاريدان فائىدالانور چارالارنى كور-
رەدور.

۲۵) اورتا آسيا و قازاغىستاندا بولغان مىقس
اورولارنى، عزىزلەر مازارلارنى زىارت قىلىشقا ارادە
قىلىپ مىراجەت قىلغان مىسلمانلارگە دىنىيە نظارتى
آغزەكى، ياكى مىكتوب آرقالى اىضاحات بىر تىگىشلى
مىصلىحت كورگەزىپ مىقصد و نىيتلەرگە اىرشوگە
قناعەت حاصل ايتەرلىك درجەدە امكانىت بارىچا ياردام
كورسەتەدور.

۲۶) دىنىيە نظارتىنىڭ تىگىشلى دىفتىرلەرى و خىتلىرى
بولغان ادارە خانە- مىكمەسى بولادور.

۲۷) اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلاری دینییه نظارتنگ رسمی پیچات و اشتهامپهسی بولور.
 ۲۸) دینییه نظارتنگ بارلیق مصارفی (اداره کانسالارییه، پوچتا، تبلیگراف و غیر مصارفلاری) جاری حیسابیگه (نیکوشچی اسچوتسکه) پوچتا و تبلیگراف آرقالی نوشکهن هم دیندارلارنگ بالواسطه یاکی بالذات ناپشرغان اعانهلاری بیلهن قاپلانادور.

بارلیق دراملاری، قیلغان خراجتلاری و مصارف لاری تیگشلی سند (حجت)لاری بیلهن مخصوص دفترگه قید اینتلیب یازیلادور.
 اوشبو اوستاف ۱۹۴۳نچی ییل ۱۸نچی اوکته بوردی اورتا آسیا و قازاغستان مسلمان روحانیلر و دیندارلار نمایندهلرینک قورولتاییده تصدیق و قبول قیلندی.

قربانلیق نك سنت لیگی حقیدا

برمیك اوچبوز آلمیش اوچونچی هجری ذوالقعدة آیینك برنچی سیده دینییه نظارتینك علمی شوراسی بلان برلیكده بولغان مچلیسده قربانلیق قیلو توغرو- سیداگی مسئله کورولوب تفسیر و حدیث کتابلرنی اطرافلیك روشده مذاکره و محاکمه قیلونغاندن سوڭ قربانلیق واجب ایغیندن کوره سنت ایکان لیگی دلیللر ایله ثابت بولدی.

آیه کریمه فصل لربك وانحر جمهور علما تفسیر لریگه کوره قربانلیق وجوبی اوچون روشن قلیئماگان بلكم بوآیه کریمه نئی واضح و لائح افاده لاری بو معنی غه دورکم ای پیغمبر هر وقت نماز و عبادتینکنی ربیک اوچون خالصانه ادا قیلغیل که ریا و سمعه بوییدن مبرا بولسون و اینچنین الله اوچون سویغان قربانلیك لریك هم فقط بر گینه اوزی اوچون بولسون که مشر کلرنی بتلر اوچون سویغان قربانلیك لری کبی غرض فاسد و خیال باطل لرغه مخلوط اولماسون دیمک دور. بس بوآیه کریمه عید قربان و قربانلیق وجوبی اوچون دلیل لیق قیلادور دیمک بطریق اقتضا النص و یا عام خص منه البعض قاعده لر یغه محتاج لیک ارقه سیده دلیل ظنی مضمون بیچه تمام بولغای حال بوکیم بزلرده دلیل قطعی کراک دور نه ظنی.

آری عبدالله بن عباس رضی الله عنه و ابوالجوزا حضرتاری بو آیه کریمه اوڭ قولنی چپ قول اوستینه کوکره کیگه وضع ایتموگه دلالت قیلور دیمشله.

مثلا نیل الاوطارنی جلد رابع ۳۴۱نچی صحیفه سینده باب ما احتج به فی عدم وجوبها بتضحیه رسول الله صلی الله اقتصوا والنص آیت و حدیث لرنی ظاهر معناسی دن باشقا سوز دیمک دور عام خص منه البعض عمومی حکمدن قالدیروب بعضی ماده لرغه خاص قیلماق دور

علیه وسلم عن امته باینده عن جابر قال صلیت مع رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم عید الاضحی فلما انصرف اتی بکبش فذبحه فقال بسم الله والله اکبر اللهم هذا عنی وعن من لم یضح من امتی رواه احمد و ابوداود والترمذی:

حضرت جابر انصاری رضی الله عنه دن روایت قیلورلر کیم من نبی محترم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بیلهن برلیکده عید قربان نمازینی ادا قیلدوم وقتیکه پیغمبر علیه السلام نماز دن فارغ بولوب منزل متبرک لریغه کیلدیلر حضور شریف لر یغه قربانلیق اوچون بر قوچقار کیلدو ریلدی بس انر ذبح شرعی قیلدیلر و دیدیلر کیم بسم الله والله اکبر ای بارخدا یا بو قربانلیق مندن و منی قربانلیق قیلا آماغان امت لر یهدن. بو حدیثنی راوی لاری امام احمد و ابوداود و ترمذی رحمهمم الله دورلر:

وعن علی بن الحسین عن ابی رافع ان رسول الله صلی الله علیه وسلم کان اذا ضعی اشتری کبشین سمینین اقرنین املحین فاذا صلی و خطب الناس اتی باحد هما وهو قائم فی مصلاه فذبحه بنفسه بالمذبة ثم یقول الله هم هذا عن امتی جمیعا من شهدک بالتوحید وشهدلی بالبلاغ ثم یؤتی بالآخر فذبحه بنفسه ویقول هذا عن محمد و آل محمد فیطعمهما جمیعا المساکین و یا کل هو واهله منهما فمکثنا سنین لیس لرجل من بنی هاشم فیضحی قد کفاه الله المؤنة برسول الله صلی الله علیه وسلم والغرم رواه احمد (نیل الاوطار) ج ۳۴۱

علی بن حسین رضی الله عنهما امام ابی رافع دن روایت ایندیلر کیم رسول محترم صلی الله علیه وسلم وقتیکه الله اوچون قربانلیک ایتماقچی بولدیلر بازار دن ایکی عند آله قوچقار سیمیز شاخدارنی ساتیب آلدیلر بس هر

وقتا که نماز عید قربان در فارغ بولدیله و مردم لر او چون خطبه ادا قیلدیله بعد ذکر لانگان ایکی قوچقار دن برینی انزلری ایله اوشال عید گاه گه کیتورولدی آنحضرت صلی الله علیه وسلم مبارک قولاریگه پیچاق آلوب اوز مباشرتلی ایلان ذبح ایتدیله سوگره زبان معجز بیانلری ایلان عمومی امتلرین حقنده شفقت و مرحمت اوچون بویله دعا قیلدیله کیم ای بار خدایا بو قربانلیق مبینیم تمامی امتلریم اوچون که الر سنیک یکه و یگانه لیغیک گه ایمان کیلتردیله و منیک پیغمبر برحق لیغیم گه هم گواهلیم بوردیلر سوگره ینه بر قوچقارنی کیتورولدی انی هم اوز مبارک قوللری ایلان سویدیلر و ایدیلر کیم خدایا بو قربانلیق حبیبیک محمد و اهل عیاللری اوچون، سوگره بو ایکی قربانلیقنی گوشت و بلغلرینی تماماً کمبغلر گه پوردیلر و اوزلری و اهل بیتلری هم اندن تناول قیلدیله بس اندن سوک نیچه یلر حضورلریده بولدیله لکن هیچ بر

کشی بنی هاشم دن قربانلیق ایتمادی الله تبارک و تعالی بو امتلرینی مؤنت و ثوان دار لبیک لرین رسول الله حضرتلری صلی الله علیه وسلم ایلان کفایه لانتوردی. بو حدیث شریفنی امام احمد رح روایت ایتمشله.

وقد تمسک بحديثی الباب و ماوردفی معناهما من قال ان الاضحية غير واجبة بل سنة وهم الجمهور و ممن قال بهذا ابو بكر و عمر و بلال و ابو مسعود البدری و سعید بن المسیب و ابو یوسف و غیرهم.

(نیل اوطار) ج ۴ - ۳۴۲

بو قربانلیق حقنده ذکر لانگان هر ایکی حدیث شریف لر گه و همده بو حدیث لر گه معنی ده موافق تافیلمغان احادیث لر گه عمل قیلغوچی ذائلر ایتادور لر کیم البته بونص قطع لر ایلان ثابت بولادور کیم قربانلیق ذبحی مطلقا واجب ایس بل کیم سنت دور بومعنی اوچون جمهور محدثین و امام ابو یوسف رحمهم الله متفق دور لر.

مفتی ایشان باباخان

احتیاط پیشیننی ترک ایتو حقیدا

بولسه لر خواهی شهر و خواهی فی سلافا ادا قبلسه لر ده بتحقیق فرض عین عهد سیدان چقدیلر. شرائط وار کان نمازنی بالغ ما بلغ ادا ایتدیله.

اوشبوگه بنأ تورت رکعت احتیاط پیشین اسمیده جمعه سنتی دن سونک مسجدلرده اوقولادرغان نماز نادرست چونکم بو نماز یقینی خبر لر گه کوره هرگز رسول الله زمانلریده و خلفا راشدین و تابعین و من بعدهم رضی الله عنهم اجمعین عهدلریده اوقولماگان. لهد صلاة مشروعه لیک رتبه سیگه پتا آلمای بلکم نار عنکبوت کبی ضعیفدان. ضعیف عقلی دلیل لر ایلان بنا قیلانغان بر بدعت حر.

نچونکم متأخرین لر رئیس بولمیش ابن نجیم حنفی «بحر الرائق» کتابیده بوندای یازمیش: «أفتیت مراراً بترك ادا الاربع بعد الجمعة کيلا يقع الشك فی فرضيتها»

یعنی: من اهل فتوایک مسندیده کوبدان. کوب نماز جمعه سنتی دن سونک اوقولادرغان تورت رکعت احتیاط پیشیننی ترک ایتو تسوغرسیده فتوا یازدم. تاکی جمعه نمازینی متفق علیه فرض لیگی گه شك

نماز جمعته فی فرض لیگی قطعی دلیل آیت و حدیث شریف لر ایلان ثابت بولغان. لقوله تعالی: «یا ایها ال ذین آمنوا اذا نودی للصلاة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکر الله و ذروا البیع» الابه سورة الجمعة.

واحدیث: «الجمعة واجبة علی کل مسلم فی جماعة» (رواه ابوداود) عن طارق بن شهاب رضی الله عنه. یعنی جمعه نمازی هر بر مسلم گه جماعت بیلان ادا قیلینماغی لازم در.

واحدیث: «ان اول جمعة جمعت بعد جمعة فی مسجد رسول الله صلی الله علیه وسلم فی مسجد عبدال قیس بجواثی من البحرین». (رواه البخاری و ابوداود) معناسی: جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم مسجد لریده جمعه بنا بولونغاندان سونک بی واسطه جواثی قریه سیدان نماز جمعه بریا قلندی.

بس وقتیکه نماز جمعه، یازمیش آیه کریمه واحادیث صحیح لر گه بنأ جمعه نمازی فرض عین متفق علیه بولغان اوچون انی ادا قیلوچی مؤمنلر مادامیکه آزاد و عاقل و بالغ و تندرست و بینا بولسه لر و همده جماعتلری تورت نفر و یا زیاده راق کشی لر دن عبارت

و شېبھ پيدا بولماسون، حال بۇكەم مؤمن لرنى شېبھه -
 لانترادرغان ايشلردن قايتىب بى اشتباھ و جزمى عمل -
 لر گە ميلان قىلماقلا رېفھ منھ شو حديث شريف دليل در .
 لقوله عليه السلام: «دع ما يريبك الى ما لا يريبك»
 يعنى شك و شېبھه گە توشورادرغان نرسه لرنى
 ترك ايتىب شك بولمايدرغان عمل لرنى محكم اوشلاماقفھ
 بېغمبر عليه السلام امر ايتديلار وبالجمله احتياط پېشپن

بو حديث شريف فحواسنچھ هم بدعتدان سنالور . بو
 خصوصه اهل اسلام ارالريده كويىدن اختلاف و خصوصتار
 واقع بولغانى سېببلى بو زمان عدالتده بو قبيله ايشلرنى
 اساس سزديب تافيليب اورتا آسيا و قازا غستان مسلمان لار
 دينيه نظارتى ۱۳۶۳ نچى ھجرى ذوالحجھه آيينك ۷ نچى
 كونيده ۶ نچى سانلى اوزينك تاريخلى قرارينى چقاردى .
 مفتى ايشان باباخان عبدالمجيدخان اوغلىلارى

زكاتنك نصابى و صدقه فطرنك مقدارى حقيدا

۱۹۴۵ نچى يىل ۲۳ نچى اوگوست اورتا آسيا و قازاغستان مسلمان لردىنيھ نظارتينك علمى شورا
 بلھن بىرليكمده زكاتنك نصابى و صدقه فطرنك مقدارى حقيدا قىلغان ۲۴ نچى سانلى قرارى .

۱- حديث شريفدا اسلامنك بناسى بيش ركن
 اوستيدا برنچى توحيد، ايكنچى نماز، اوچنچى زكات،
 تورتنچى روزه، بيشنچى حج بولگەن بيش ركننك
 برى فرض زكاتنى ادا قىلىش اوچون قىرتلى بولش
 هم حديث شريفنك كورسانويچھ زكات بېرماقفا مالنك
 نصابگە يتماقلى شرتدر . مثلاً طلادان (آلتون اسباب
 لاردان) يگرهه متفالكه، تنگهدان (كومشدان) ايكنى
 بولمىگەن گە ياكى شورالارنك مقدارىدا پول و باشقا
 متاعلار نصاب تعين لانگەن؛ شونگە اساساً حاضرگى
 مدنيتلى مملكتلاردا آلتون هم كومش خلق اورناسيدا
 كم استعمال قىلنغانيدان ۱۹۴۵ نچى يىل حسابى بويىچھ
 كانغ پولدان نصاب اون آلتى مينگ سوم تعين لاندى .
 شونيك اوچون حاجت اصليه سيدان تاشقارى اون آلتى
 مينگ سومگە قادر بولگەن كيشيلارنك زكات بېرشلارى
 فرضدر . يعنى قرق سومگە بر سوم حسابى بلھن .

قلگه، حر، ابركك و خاننلارگه، ياش باله گه، و كته
 لارگه . (ابن عمر رضى الله عنه دان صحاحلارده مذكور)
 ديگەن حديثكە اساساً صدقه فطر فرضدر . صدقه فطرنى
 چقازيش اوچون زكات بېرشكە قادر بولش شرط ايماس .
 (فقير، بايغا بردهى فرض) بلكى اون كونليك تامينانى
 بولگەن كشىلارگه صدقه فطرنى بېرش فرضدر .
 حديثلارنك كورسانيشى بويىچھ بيش قداق ارپه
 ياكى بر كيلا بغداى بېرش لازم . اگرده بغداى
 و ارپا بولماگەندھ هر بر شهر و قشلاق لاردا مذكور
 دانلارنك نرخى بويىچھ پول بېرىلسون . (ھر يرنك
 آچق بازارىگه نسبتاً نرخ قويلور) .

۳- مذكور صدقاتلارنك (زكات و صدقه فطر
 كىمى) مشروع بولوويدان اساسى مقصد احكام القرآن
 تفسيرنك بيانانىگه كوره مسلمانلارنك حاجتينى قاپلاش
 ياكى اسلام حاجتينى قاپلاش بولغانلقدان مذكور
 زكات و صدقه فطرنى دينيه نظارت تامانيدان رسمى
 تعين لانگەن و كېللەر ارقالى آلب، دينيه نظات كاسسه
 سيگه توپلاپ، اسلام بولىكە و دينى اهميتلى بىرلارگه
 صرف ايتلسون . انقلانغان اساسى دليللار:

انما الصدقات للفقراء والمساكين والعاملين عليها
 والمؤلفة قلوبهم وفى الرقاب والغارمين وفى سبيل الله
 وابن السبيل . فرض صدقه لىر فقيرلر مسكين لىر زكاتچىلار
 اسلام بولنى قوتلەش اوچون جلب قلوچىلەرگه اسپر
 لرگه قرضدارلرگه دينى ايشلرگه گينه صرف ايتماقنى
 لازم دىب الله تعالى قرآن كرئيمده امر قىلبيدر . (سورة برات)

هيئت تحريريه

حاجت اصليه: قيشاق، يازليك كېمىلارى، هم
 فلاسلارى، ياتار جاي لارى، ايچيشكە يتارليك سوتى
 بولگەن سگىرى، (سوتينى ساناق مقصديدا آينگەن
 سگىر نصابگە داخل حسابلانادى) هم زكات بېرەر وقتيدا
 اون كونگە يتارليك اوقانى حاجت اصليه حسابلانادى .
 ۲- صدقه فطر فرض رسول الله صلى الله عليه وسلم زكاه
 الفطر من رمضان صاعا من تمر اوصاعا من شعير على العبد
 والحر والذكر والانثى والصغير والكبير من المسلمين .
 يعنى رسول صلى الله عليه وسلم صدقه فطرنى روزه
 آييده چقارماقنى خرمادان و ارپهدان بىر صاع يعنى
 ايكنى كيلا بېرشنى فرض قىلدىلار . مسلمانلاردان

زکات، عشر و صدقه فطرلەر

بوندای خیرات دینی ایشلاریمز احتیاجاتیگه و مصالح عامه اوچون صرف قیلنمغانی سببلی مسلمان لارنك دینی ایشلاری و دینی خادملاری ضعیف حالده قالب، هر یرده پریشان و غیر رسمی دوام ایتمک کبلا یا ذکهنی معلومدر. بنابراین اهل خیراتنك خیراتلاری توزوک یولغا قویلسون اوچون زکات، عشر و صدقه فطرلر کبی لازم صدقلار هر یرده رسمی تعین لانگهن امام، صوفی و متولیلار هیئتلی اداره لاریگه تاپشریلسون. چونکی دینی اداره اعضالاری و رسمی اماملاری یوقاریدا ذکر اینلگهن عامللار یعنی زکات چیلر بولب تعین لانلارلر. عامللار گه اوزلارینك اجره خدمتلاری اوچون یغلغان مبلغ لاردان سکزدان بر حصه بیریاب، قالفان مجموع حاصل یعنی جمعی توپلانگهن مبلغ لار دینییه نظارت کاسسه سیگه تاپشریلسون. البته شونندان حاصل بولگهن مبلغ لار دینییه نظارت خراجتیگه سمیته بیونجه، هم دینی مدرسه مصارفیگه، مدرس و ناظرلار گه و باشقا دینی اهمیتلی اورونلار گه صرف قیلنلر.

شونك اوچون دینییه نظارتی یوقاریدا ذکر اینلر گهن مسئلهلر پوزه سیدان ۱۹۴۵ نچی یل ۲۲ آوگوستده علمی شورا بلهن برلیکده بولگهن ۲۴ نچی سانلی قرارینی چقارب قاضیلار آرقالی بیش جمهوریت گه تارقاندی. بو قرار علم حدیث و تفسیر هم فقهدا مقننر علملار ایله بولگهنی اوچون اجتماعی و عمرانی مسئلهلارده البته دلیل بولب هر بر انصافلی مسلمان قبول ایتمای لازمدر.

مفتی ایشان باباخان عبدالمجیدخان اوغلایلاری.

زکات، عشر و صدقه فطرلر کبی مسلمانلارنك ذمه لاریگه فرض بولغان صدقلار جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم و حضرت ابوبکر رضی الله عنه خلافتلاریده و اوندان کبین مسلمانلارنك کبیلگوسی زمانلاریده بولادغان مصالح عامه گه صرف قیلش مقصدی دا هر یرگه عامللار یعنی زکاتچیلار قویاب شولار آرقالی توپلانب بیت المال گه تاپشریب کیلانگهن، بونك اوچون قطعی چارالار کوریلگهن ایدی. مثلا جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم اوز زمانلاریده حضرت عمر رضی الله عنه نی زکاتچی قلیب تعین اینکانلاری صحیح البخاری و باشقا صحاحلارده معلومدر.

عبادت بدنییه بولسون (نماز، روزه) عبادت مالیه بولسون (زکات، عشر و صدقه فطرلر) هر بر دیندار مسلمان قیلغان عبادتلارینی الله تعالی نزدیده مقبول بولماقن امید قیللار. شونك اوچون هر بر مسلمان نیشلی شرطلار گه رعایه قیلماقفا و اورونلی جاپلار گه صرف قیلماقفا سعی و حرکت قیللادور. لیکن رسول الله صلی الله علیه وسلم و صحابه کرام زمانلاریدن شونك خلیفه لار، حاکملار و خانلار مذکور عبادت مالیه بولگان زکات، عشر و صدقه فطر کبی دین یولیگه صرف قیلنلرغان خیراتلارنی سؤ استعمال قیلدیلار. و منفعت شخصییلاری گه مبتلا بولگهن علما نامبئی آلگهن مللار ناروا اورنلار گه صرف قیلشکه سبب بولدیلر و بولماقدالار. مع التأسف اهل انصاف عالملار و توشونگهن دبیانتلر برادرلاریمز بوندان کوز بومماقدالر. بو سببندن خیرات اهللارینك خیراتلاری ضایع بوللار.

تاشکند و بخارا شهریده دینی مدرسه آچیش حقیدا

(اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلارینك دینییه نظارتی بویونجه ۱۳۶۴ نچی هجری، ۱۹ نچی جمادی الاول ۱۲ نچی سانلی قاراریدان کوجرمه)

مانیگه کوره هر مدرسه ده اوچ صنف بولیشی کیرهک. بو آچیلار گهن مدرسه لارده اوقوچیلار اسسقی اوفات و یاناق خانه بیلهن تأمین قیلنادی. دینی مدرسه و اوندیگی اوقوچیلارنك خراجتلاری دیندار مسلمانلارنك اختیارلی اعانه لاری بلهن تأمین اینتیلا دی. تحصیل مدتی هر یلده ۹ آی بولب، برنجی آوگوستندن برنجی مایگه قدر دوام اینتدی. هیئت تحریرییه

اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلارینك دینییه نظارتی بو قراریده دینی خادملر یتیشترش مقصدیده تاشکند و بخارا شهرلاریدا مدرسه آچیشنی لازم تاپدی. آچیلار گهن مدرسه ده اوقوش مدتی توقوز یل بولب، ۵ یل ابتدائی، ۴ یل رشدی نامی بیلهن اتالب شونك امدادی، عالی صنف لار آچیلشینی کوزدا توتادی. هر ایکی مدرسه گه طلبه قبول قیلنادی. طلبه لارنك معلو-

اوتگەن يىل حج سفرى

اورتا آسيا و قازاغستان مسلمانلارى دىنيە نىظا-
رتىنىڭ و كىل لارى اوتگەن يىل حجگە بارىپ كېلىدىلار.
اورتا آسيا و قازاغستاندا ياشاۋچى مسلمان دىندارلار
طرفىدان اسلامنىڭ بېشىنچى ركنى بولگەن حجنى
اوزلارنىڭ گىردنلارىدىن ساقى قىلىش نىيتىدە عربستانگە

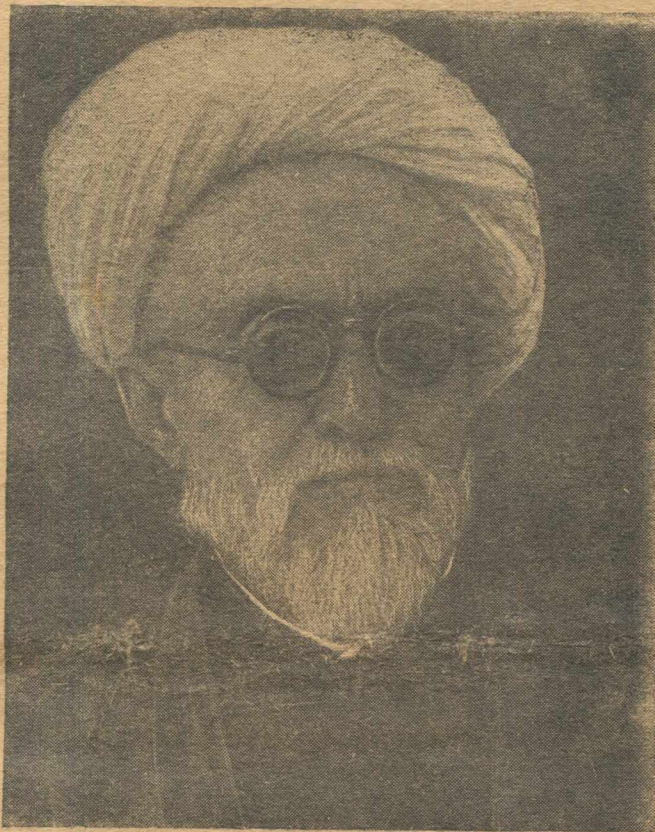
بارىپ حج قىلىپ كېلىش
اۋچون رخصت سوراب اورتا
آسيا و قازاغستان مسلمانلار
دىنيە نىظارتىگە بىر قانچە
عربىضەلار توشىگەن ايدى،
بىو حقدە دىنيە نىظارتى
عربىضەلرنى تىككشوب حجگە
بارىشگە لازم تاقىلغان ذاتلار-
گە اجازت بېرىلىپ، بولرگە
باشچى قىلىپ اوز هيئىتى دن
قازى مرادخواجه صالح خواجه
اوغلىنى تەعين لادى.

قارا قالباغستاندان امام
و خطيب مىلا يىنگى باى
ابوالخىر اوغلى، نىمىنگان
شهرىدان اسماعىل مخدوم
صاتى اخون اوغلى، خوجند
شهرىدان امام و خطيب
عبدالمجيد قارى يوسىف حاجى

اوغلى، قازاغستاندان معلم عبدالبارى عبدالصابر اوغلى
و محمد على موسىبن جنابلارى التى كىشى بولپ
حج سفرىگە جونايدىلار.

يوقارىدا ناملارى كورسانىلگەن ذاتلار بىلەن
عشق آباددان ايران دولتىنىڭ پاى تىختى طهران
شهرىگە كىرىپ، اول پردە «اقدام» گزىتەسىنىڭ مسئول
محررى فاضل محترم شاعر عباس خىلىلى بىلەن علمى
مصاحبەدە بولدىلار. عباس خىلىلى جنابلارى شورالار
حاكىمىيەتدا اينقسا اوزبېكىستان جەمئورىتىدە دىنى
و مدنى معارف ايشلەرىنىڭ يولگە قىوبىلىشى، خاتىن-
قىزلارنىڭ معارف ساحەسىگە تارتىلىشى حقىدە بىرگەن
سوئاللارگە قانقارلى جواب الغانلارىدىن كىيىن اوز-

لارنىڭ «اقدام» گزىتەلارىدا «روحانى بىزرىك عالم
اسلام» سىرلاوحەلى مقاله بېرىدىلار. صونك طهراندىن
بغدادگە ماشىنەدا، بغداددان مصرگەچە سىو بىولى
بىلەن، مىردان جەدەگەچە اىروپلانددا اۋچىپ ۱۳۶۳ نىچى
ھجرى ذوالحجە آينىڭ ۸ نىچى كونىدا جەدە شىرىگە يىتب
باردىلار. و شو كونى مەكە
مكرمەگە كىرىپ، ۹ نىچى
ذوالحجە جەمە كونى عرفات
تاغىغا چىققانلارى اۋچون
بىو يىلگى حج لارى حج اكىر
بولدى.

دىنيە نىظارتىنىڭ اعضاسى قازى الحاج مرادخواجه صالحى

بىو مبارك سفرلارىدا
اولوغ عالملار و شىخلار
بىلەن صحبتدا بولدىلار.
حجاز كارولى امىر فىصل
حضرتلارنىڭ زىيارىتىگە
بارىپ و اول جناب طرفلارى-
دىن كىتە الشىفاتلار كوردىلار.
اون كون مەكە مكرمەدە، اون
ايكى كون مەدېنە مئوردە
بولپ، صونك مصر، بغداد،
شام طهران آرقالى يورپ
اول پرلاردە ھىم زىيارت گە
و مبارك جايلارنى كورپ

۱۹۴۵ نىچى يىل فىورال آينىڭ ۵ نىچى سېدە اوز وطنلارىگە
جونادىلار.

اولار طهران آرقالى مشەدگە كېلىگەن واقىتلا-
رىدا مشەد شىرىنىڭ وقف مەدىرى مشهور شاعرلاردىن
محمود فروخ جنابلارى اولارنى بىر نېچە يىرگە مەمانىگە
چاقىرىپ ھەدىيەلەر بېرىدىلار. ۱۹۴۵ نىچى يىل فىورال آينىڭ
۱۵ نىچى كونى تاشكەند شىرىگە كىرىپ كېلىدىلار.

اۋرۇش دورىگە قاراماي، دىندار مسلمانلارنى
حجگە بارىپ كېلىشلارى اۋچون تىگىشلى بولغان مادى
و معنوى يارداملار بېرىگەن پىرتىيە و ھىكومەتىمىز
باشلىقلىرىگە صەمىمى تشكىرلار بىمىزنى بېلىدىپىرامىز.

قازى مرادخواجه صالحى.

دینی تقویم حقیدا

۱۹۴۳نچی یل ۲۰نچی اوکتابرده بولب اوتگهن قورولتايدە چاقریلغان وکیللردن محترم عالم خان توره شاکر خواجه اوغلی لاری معروضه لاری دینی تقویم حقیده توبانده گی معلوماتنی بیردیلمر:

صحابه ابوهریره رضی الله عنهدن روایت اینلگهن «صومالرؤیتة و افطروالرؤیتة فان غم علیکم فاکملواعدة شعبان ثلاثین».

معناسی: «روزه آینی کورگهن وقتلر یکنزده روزهدار بولنکیز و حیت آینی کورگهنکیزده آغزیکنزی آچیکز، اگر هوا بولوت بولسه برات آینی اوتتوزگه تولغوزیکیز» دیگهن حدیث مضمونیکه عمل قیلماقده عامه علمالر اتفاقده درلر دیب سوزلهب اوتدیلمر.

حدیث شریفده گی روایت ایکی معناده: کوز بلهن کورماق و دل بلهن جزم قیلماق معناسیده ایشله تیلسه هم قرآن شریفده وارد بولغان «الم ترکیفی فعل ربك باصحاب الفیل» علم معناسی بلهن یعنی فیل ایگه ریگه ربك قانداق قیلغانیدن بیلمادیلمی، دیگهن آیه روایتك علم معناسیده ایکنلیگیکنی کورساتادر.

ایمدی حاضر گی XX عصر دوریده رصدخانهلر مکمل لاشگهنلر یمن اولگی زمانده گی تخمیننی مسئلهلر حقیقتگه ایلانندی. مثلا اجتماع النیرین یعنی آی کونلر- نك جمع بولیش وقتلری حتی مینوتلری اصطلابلر واسطه سی بلهن عام نجوم اهللری کشف قیلماقده لر. حاضر- گی عصر نك نیلیگراف و تیلیفون خبرلارینی تصدیق قیلب تورغان وقتیمزده رصدخانه خبرلارینی تصدیق قیلشدن باشقا چاره یوق، دیب سنوی جدول توزیب عمل قیلماقنی عالم خان توره جنابلاری تقدیم قیلدیلمر. اولسکه مزنك افتخاریگه شایان بولگهن امام فارابی، علامه زمخشری، استادالحکما ابوعلی سینا، فاضل منجم اولوغ بیك بن شاهروخ بیك کبی دانلرنی یتشدرگهن تورکستان اولکه سی دینی جدول توزیشگه هم مقتدر دانلرنی یتشدرار دیب تأثیرلیک نطقلرینن صوك قورولتای وکیللری اوشبو معروضه نی قورولتای حضوریده

قبول ایتمه دینی کلیندار توزیشنی دینییه نظارت هیئتیکه تاپشردیلر.

۱۹۴۴نچی یل اویا مرکزی دینییه نظارتی جدول ترتیب قیلب تارقانندی.

اورتا آسیا و قازاغستان مسلمانلاری دینییه نظارتی طرفیدن ۱۹۴۴نچی سنه میلادیه اوچون ترتیب اینلگهن آی باشلری و دینی بایراملر جدولی تارقانلگهن. ۱۹۴۵نچی یل تاشکند رصدخانه سیگه مراجعت ایتمه جدول ترتیبینی آلب، شو ترتیب اساسیده کلیندار طبع قیلب تارقانلیدی.

اما ۱۹۴۵نچی یل اوچون اویا دینییه نظارتینك ترتیب قیلغان جدولی بر کون مقدم بولگهن لیگی معلوم بولدی. بو حقه تاشکند رصدخانه منجملری اوز نظریه لری بونداق دیب بیلدیلمر:

شو واقفناچا روسییه و اروپاده اوکتابلر اینقل- بیدن ایلمگهری هم کیین نشر قیلنغان سنه هجری کلینداری بز توزگهن کلیندارگه موافقدر. لیکن اویا دینییه نظارتینك قایسی اساسگه سویانب جدول توزگهنی بزگه معلوم ایمس، بز توزگهن کلیندار رسمی کلیندار، اورتا کلینداردر. اویا دینییه نظارتی اوز کلیندارینی توغریلاش اوچون ایکی اویا اوتکهنندن سوك برکون حتی ایکی کون کیین باشلاشگه مجبور بولادی.

بو حقه اویا دینییه نظارتینك مفتیسی عبدالرحمن رسولی حضرتلری اوزینك ایضاحیده بونداق یازدیلمر: ۱۹۲۴نچی یل اویا دینییه نظارتینك علمی شوراسی قانناشگهن مجلسیده رصدخانه دن آنگهن معلوماتگه بنا بر کونده قویلاش باتیشدن برنیچه دقیقه اول آی بلهن قویلاش بر توغریغا کیلسه لر ایرته سی کون آی باشی بولادی. ایرته سی کون آی باشی بولیشی اوچون قویلاش بانگهنده آینك توغقان بولیشینی شرط قیلشده اسلام علماسی بر اتفاقده دیب بر نیچه مثاللر یازدیلمر.

اوشبو معلوماتلار دهن سوڭ دقنەزنى جاب قىلغان
ملاحظە شوندايدىر: اوقا دىنيە نظارتى ۱۹۲۴ نچى يىل
قبول قىلغان اساسىدە غروبىن بىر نېچە دىقنە اول اجتماع-
النېرىن معاق بولسە اىرتەسى كون آى باشى بولماقلدە
بعدالغروب رۇيت ھلال امكانى تصور ايتىلادى. اما
دە حقيقتە اجتماع النېرىن تامامى دىقنەسىدە ھلال
كوزگە يىخشى كورىنمايدى، بونڭ اوچون بىر قانچە
وقت اوتىشى لازم. يعنى قوباش نورىدىن فايدالانگەن
آينڭ بىرچىتى كورىنە باشلاشى بلەن ھلال رەسمى كورىنە
باشلايدىر. البتە بونڭ اوچون بىر قانچە وقت ايلە بىر قانچە
مسافە اجتماع خطىدىن كىيىن قالماق لازم.

حديث شريفده فان غم عليكم الهلال عبارەسىدە ھلال
(اوج كونلىك آى) فید قىلغانلىقىدىن ھلال صفتى ايلە
توغولماقنى يعنى كوزگە كورىنەرلى بولماقنى شرطىر.
آينڭ وجودى ھېچ بىر وقت سيارە بولىشىدىن
چىقمايدى، نېرىن لفظىدە بىرىسى قوباش بولسە ايكىنچى-
سى ايدىر. آينڭ اوزى نورلى جسم بولماقنى قوباش
نورىدىن فايدالانار. بو سببىدىن آينڭ بىر طرفى نورلى
بولسە باشقا طرفى نورسىز قاراڭغى بولار. ايندى
آينڭ نورلى طرفىنى كوريش اوچون نورلى طرفىگە
مقابل تورماق كىرەك ياكى آى اجتماع خطىدىن
كېچىك نورلى طرفىنىڭ بىرچىتى كورىنە باشلاشى
كىرەك، آينڭ نورلى چىتى باشلاپ كورىنگەندە اوراق
شكىلدە كورىلەدى بونداى كورنىشىگە ھلال دىيىلادى.
ايمدى رۇيتدەن مراد امكان رۇيت ھلال بولسە
گرچە اصطراب ايلە بولسون البتە اجتماع خطىدىن
بىر قانچە وقت اوتكەندىن كىيىن رۇيت باشلانادى. سىيا-
رەلرنڭ فېزىكاوى حاللارى تىكشىرىلسە البتە آچىق
معلوم بولادى، بو حقده اجتماع النېرىن مەركىزىت خطىدىن
زوالى بعدىدە ھلال بولب كورنىشى اوچون قانچە
وقت اوتىشى لازم بولادى دىب تاشكەند رصدخانەسىدىن
معلومات سوراگەنمىزدا اورتا حساب بلەن ۳۵ ساعت
لازم دىيىلەر. شونڭ اوچون اورتا آسيا و قازاغستان
دىنيە نظارتى بىر نچى پلېنىمى و اقلتلار يەدە عالم لارىمىزدىن
قاضى عالم خان تورە شاكر خواجه اوغلى و نائىب مفتى

قاضى مراد خواجه صالحى و بىر نېچە آدم تاشكەند اېسىر
واتورياسىگە بارگەنمىزدە استرانوملر اجتماع مەركىزىتىدىن
زوال بعدىدە مۇنچە وقت اوتىشى لازم دىب بعض
قاعدە و تەجرىبەلەردىن اىضاح بېرىدۇر.

اېسىر واتورىيانڭ اوشبو تەحقىقاتى ايلە حديث شريفده
ھلالنىڭ شرعاً امكان رۇيتى اوچون لازم بولغان وقتنىڭ
يىتشىنى اعتبارگە آلب دىنيە نظارتى دېنى جدولېنى
تەرتىب ايتىپ مطبەغە بېرەر.

اوشبو ۱۹۴۵ نچى يىل ۹ نچى اىيولده بوتون دىنيا
استرانوم و رصدخانەلرى دقننى جەلپ قىلغان اجتماع
النېرىن سببىلە بولگەن كسوف الشمس تاشكەند دائرە-
منطەقەسىدە كسوفنىڭ آخرى غروبىدىن سوڭ واق
بولدى. بونى س س س ر آكادېمىيە نالوكە پرافېسسور-
لاردىن جناب ميخائېلوف طرفىدەن توزىلپ نشر قىلغان
تەبىل-جدول و پلاكەتلار يەدە تەحقىق لانغان.

بىزار اوقا، ماسكوالاردان اوزاق شرق تامانده
مىلا سىمى پالات شەرىدە شول كون مسلمانلار بلەن
كسوف واقەسىنى مشاهدە قىلغانمىزدە اجتماع دىقنە-
لرى عىن غروبىدە باشلانسادا غروب وقتىدە تمام بولماقنى
اقتاب مەم آى بىر ابر اوفقىدىن غائب اولدى.

قزل اورد، تاشكەند، آلمان، فرونزى و ناواسېر
ھم بولارنىڭ شرق تامانىدە اجتماع ساعتلىرى بعدالغروب
واقە بولدى. دىمەك اىرتەسى كون ۱۰ نچى اىيولده
سەشئە كونى شەبان باشى بولمايدى. اوقا دىنيە
نظارتى بىر كون الگەرى تەرتىب قىلغانى اوچون شوال،
ذوالقعدە، ذوالحججە آيلرىنىڭ ھەر بىرىنى اوتوز كوندىن
حساب قىلىشقا مەجبور بولگەن ھم شونداى بولدى.
و حالانكى رصدخانە تەحقىقاتلار يەدە اوج آى اوتتوزدىن
بولماسلىقىنى تەحقىق لانادى. اوقا دىنيە نظارتىنىڭ توز-
گەن جدولى يىنى آى اوتتوز كۇندىن بولدى. اما يىنى
آى اوتتوز كوندىن بولماق فقط كېيىنە يلىدە بولسە
كىرەك ھەمدە ھلال-ھلال بولب كورنىشى اوچون كور-
نىش امكانىتىگە كرماقلىغىغا اجتماع النېرىن تامامى
بعدىدە بىر قانچا ساعت اوتىشى لازم تاپىلسە كىرەك.
عبدالغفار شمس الدينوف

اورتا آسيا و قازاغستان مسلمان لرى دىنيە نظارتى نىڭ برنچى پلىنوم مجلسى

خراجت لهرى قبول اينلدى مقاله اخريده گى عربى عبارت ايله مکه مكرمه ده گى حرم شريف امامى الشیخ ابوالسمع حضرتلهرینه مکتوب يوباريلدى.

اوچونچى روزنامه گه دائر: تفتيش اعضالارنىڭ تفتيش اشلهرى حقيده ايضاحات آلىنىپ هم اوستافنىڭ ايكنچى بوليم برنچى مادده سىگه بنا امتحان دان اوتكە. زلگەن ۲۲۸ كىشى امام و خطيب ۱۵ كىشى مرسىلەر و ۱۰۰ كىشى مؤذن صوفىلار بوليب شول كىشىلاردان بعضىلارى اوستافنىڭ ايكنچى بوليم ۱۰ نچى مادده سىنىڭ «د» پونكتىگه بنا دىنيە نظارتى نىڭ بو يورۇقلارغا اطاعت قىلماغان پاكى اسلام شريعتى نىڭ قانۇنلارنى بوزغان امام و مؤذنلهرنى وظيفه لار يېتىن عزل قىلىش هم اوچونچى بوليم ۱۷ نچى مادده سىنىڭ «ج» پونكتىده دىنيە نظارتى اداره -

سىگه خاص و اراداننىڭ درست صرف قىلنماغانلىقى پاكى دىنيە نظارت اعضالارنىڭ، ياخود معلى روحانى خادملارنىڭ اوز شخصى فائىدارىگه تعيين قىلنماغان سرمايه لەر گه سؤ استعمال قىلغانلىقلارى حقيده بىرلىگان عريضه لارنى تفتيش قىلىنىڭاندا خىبر توغرى بوليب، شو اساسلارغا بنا: (۱) سهر قند شهرى امام خطيبى و تفتيش اعضاسى عارف محمود ئوغلى گلخەنى دىنيە نظارتى نىڭ دورە، اختىيات پيشين فتوالارى مسئله سن خلقغا توشندۇرۇش اورنىغا نظارت و مفتى فتوالارى عليهنه قيام ايتىپ خلقنى تشويش لاندۇرغانى سببىدىن ھمدە دورەنى اوز اناسى وفات بولغاندا اجرا قىلىپ عملى روشدە نظارت قانۇنلارىگه اطاعت سزلىگىدىن هم سنت مؤكده بولغان جماعتكە چقماسدان خانۇن قزلارغا دەم ساليپ جماعتدان كچ قالو حر كتنى داوام ايندرگە ئىلگىدىن هم اعانە توفلاش تشويقاتىنى عملگه اشرماسى بىلكر يىلغان بوللەر گه قىلغان خىانتى سببىلى تفتيش اعضالىغىدىن هم امام و خطيبلىك لوزمىدىن عزل اينتلىگان ليغىن تصديق ايتىپ، بولب تورغان پلىنوم مجلسىدىن شو ساعت چىقارىپ يوبارلدى، اورنىغا صابر قارى داملا ناصر خان

۱۹۴۵ نچى يىل ۲۲ نچى سىنتە بىردەن باشلاپ اورتا آسيا و قازاغستان مسلمان لرى دىنيە نظارتى نىڭ برنچى پلىنوم مجلسى بولب اوتدى. كورلىگەن مسئله لەر: برنچى روزنامه گه دائر: دىنيە نظارتى نىڭ بارچا اشلهرى حقيده قاضى ضياءالدين معروضەسى ايشتلب ۱۹۴۳ نچى يىل قورۇلتاي سوگىدان شو ۱۹۴۵ نچى يىل برنچى سىنتە بىر گە چە ۲۹ دانە ايش دەفتەرلهرى ايله ايش آلب بارىلغانى بيان قىلىندى، معروضە ۹ قسىمە بوليب، اداره يعنى پىرىنچى پىيوم و قاضىلارنىڭ وظيفه لارى، اداره خادملارى، كانسالىرىيە ايش تىرتىبلارى، فتوا و قارارلارى، نىشريات اشلهرى، قاضىلارنىڭ فرمانلارى روحانىلارنىڭ روى خطالارى، رسىمى آچىلغان مسجىدلەر ايشلارلى و تىرىپەلى دىن اهللهرىنىڭ ياردام قىلماسلىك لارى، اورۇنلاردا علاقه و فرمانلارنىڭ دوررست اورۇنلا سىلىكىلهرى و كىرلهرنىڭ منفعت شخصىلهرى اوچون نظارتىگە عكس حر كتنە بولماقلارى كىبى.

اطرافداعى قاضىلار و دىنى لوزمە بولغان روحا - قىلەر نظارت استفسارلهرىنە لازم معلومات يوبارىپ تور - ماسالار هم هر كونىگە اخبارات (مكتوب و تىلپىگىر اممالار) قورۇت دانە دان كىلوب جواب ايضاحلار بىرىلىپ، هرخل مفھومدە ۶۹ فتوالار چىقارىلپ، كونىگە ۵ ادامدان تورلىك مسئله لەر ايله كىلوب مشغول بولولارى، ۵ جەھوريت شىو سىندە ۸ مىڭ مقدار مراجعت نامە لەر چاپ قىلىنروب ئارقانولارى، اوستافى، دىنى كالپندار، هم ۲۱ نچى نومره دىنى جورنال چقارشقا موفق بولولارى كورىلىپ نظارت پىرىنچى پىيومىنىڭ فعال حر كتنى حقيده قناعت انورلىك دىپ تصديق قىلىندى.

ايكنچى روزنامه گه دائر: حج سفرى حقندە حاجى مرادخواجه قاضى نىڭ بياناتى نىكلانوب ايران، بغداد، مصر، و حجاز سياحت لارى ايله هر يردە معتبر و اولوغ ذائلەر ايله ملاقات و مذاكره لهرى حقيده معلومات بىرىلىپ پلىنوم طرفىدىن آفشلاندى. نظارت حسابىگە بعضى

اوغلى نى تعيين لاپ تصديق قىلدى، هم فرغانه وه كىلى
 نصرالدين اېگه مېردى اوغلى ايله بخارا اوبلىست وكىلى
 عبدالحق حسن اوغلى دىنيه نظارتنىڭ چىقارغان قرار
 و يوبارغان فتوالارنى عملگه اشپرىشدا ساويق قانلىق
 بىلەن قارغانلىق لارى و دىنيه نظارت ادارەسىگە خالص
 وارداتن دورست صرف قىلماغانلىقلارى سېبىلى عزل
 قىلىنىپ، اورونلارغا: بخاراگە ايشان يېغە خان شىكرالله خان
 اوغلى، فرغانەگە عبدالحميد مخدوم سلطان اوغلى نى
 تعيين لاپ تصديق لادى. اندىجان شەھرىدە صاحق خەلفە
 ھەرقول اوغلى اعانە توفلاننى عملگە اشپرىماغانلىق
 اوز شىخى فائىدەلەرگە تعيين قىلماغان سرمايەلەرگە
 سۇ استعمال قىلغانلىقلارى هم نظارت قرارلارنى خەلققا
 توشىندىرش اورنىگە عكس يولدا تشويق قىلىپ، قورولتاي
 طرفىدىن تفتيش ھېتى رېئىس قىلىپ تعيينلەنگەن
 شفاعت حاجى خالىق نظر اوغلى بارگان و اقتدا تفتيش
 اشلەرگە ياردام بېرىش اورنىگە اطاعت قىلماي اوزىنى
 شىخ اسلام عنوانى حرەتلەردە بولدىقلارندان اوستاقنىڭ
 ايكنچى بوليم ۱۰۰ نچى ماددەنىڭ «د» پونكىتىگە، اوچونچى
 بوليم ۱۷ نچى ماددەنىڭ «ج» پونكىتىگە بنا عزل قىلىنىپ
 اورنىغا اندىجان اولوغ علمالەرى ھەن محمدامىن مخدوم
 حبيب الله اوغلى تعيينلانغانلىغىن اوستافكە موافق تاپىدى.
 ئورتنچى روزنامەگە دائىر: نظارت اسمىنەسنى
 تصدىقلاش مسئلهسىدە بوكونگە چە بولغان خرامدو خراجتلار
 بوخىگاتىرىدە بالانسى بوينچا قىرل ايتىلپ پلىنوم كوتى
 گە چە اورتا آسيا وقازاقستان مسلمان دىندارلارى
 نامىدان نظارت ادارەسى قزىل عىسكەر فايدەسىگە ۴۹۰
 مىڭ سوم تازىكوى كالوننا تەوزىشكە ۷۹۰ مىڭ سوم
 پول ۹۰ باش مال تاپشۇرغانى ايله اوزبېكىستان ۲۰۰ يىللىقى
 شرفىگە وطن حمايەسى اوچون ۲۰۰ مىڭ سوم حكومتكە
 تاپشۇرغانى كوريلدى. بالانسدا كوريلگەن نېچە كاسسەدە
 ۱۲ مىڭ سوم قالىپ پلىنوم خراجتلارى اوچون صرف
 بولۇش احتمالى سېبىدەن نظارت كەسەسىدە سرمايە
 قالماتى كوريلدى بو سېبىدەن ۱۹۴۵ نچى سنە اوچون
 سىمىتە كوريلپ قبول ايتىلدى.
 بېشىنچى روزنامەگە دائىر: دىنيه نظارتى خادىملەر
 شتاتى مسئلهسى كوريلپ بعض خادىملەر قىسقارتىلپ

علمى محرر، علمى كاتىب كىلى بىر نېچە خادىم
 لايىق تاپىلدى.
 ئالدىنچى روزنامەگە دائىر: مالىيە بوخىگاتىرى
 لوماناتلارى كوريلپ تورلى بوخىگاتىرلار كىلىپ
 تورغانىدىن خەزىگى بوخىگاتىرگە بعضى بىر
 چىسكى آفورمالارنى اصلاح قىلو بىلەن اش كور
 تاپشۇرلدى. شونىڭ ايله برابر تورلى يردەن
 آدمالار اعانە يارداملارنى ناملىق ادريسكە يوبار
 لىكەن نظارت كاسسەسىدە كىمدان وه قايسى
 كىلىگەنلىكى اتىقلانماي، شو سېبىدەن قاضىلار
 نظارتنىڭ تاشكىندى بانكە تەكشى سچوتىن مەھلى جايلا
 بلدىرىپ تەنبىيە قىلىشقا تاپشۇرلدى.
 يەتتىنچى روزنامەگە دائىر: نظارت طرفىدە
 چىقارغان فتوا و قرارلار مسئلهلەرى كوريلپ
 اضاھات و تەقرىرات بەدەندە نظارتنىڭ ھەر بىر
 علمى شورا بىلەن بىرلىكە چىقارغان فتوالارى تصدىق
 لاندى عملدە اجراسى اوچون قىلىشدىلار.
 سەككىزىنچى روزنامەگە دائىر: ئور كەمىستان قاضى
 كىنە ايشان وفات بولۇشى سېبىلى ايكنچى قورولتاي
 اوغلىلارنى نظر ايشان كىنە ايشان اوغلى نى
 نظارتنىڭ اشناچلى آدمى دېپ حسابلاىپ تاپشۇر
 بچەرشكە لايىق قرار قىلدى.
 ئوقۇتقۇچى ئوبىدەگى ھەر تورلى مسئلهلەردە: دى
 كالىندار، شراىط ايمان و دىنى ژورنالنى دوام ايتىدى
 دىنى مەدرىسە اچىش تەشەببۇسىدە بولۇشقا نظارت
 تاپشۇرلدى. بونىڭ ايله زكات، عىش، فطرە
 صدقەلارنى ئوفلاپ تاپشۇرغان عامللەرگە سەزىدەن
 خەزمەت حقى بېرىشكە مەصلەت كوريلدى. بوكونگە
 جەھوزىتەلەردەگى قاضىلار مەجانا خەزمەت قىلىپ كىلىد
 لەرنەن بوندىن سونگرا توفلانغان اعانەلەردەن
 قاضىگە بىر بىرىم مىڭ سومدىن و تفتيش اعضالار
 ھەر بىرىگە مىڭ سومدىن مەعاش آلسونلار دېپ مەصلەت
 كوريلدى. بونىڭ ايله برابر قاضىلار، رەسمى امام
 روحانىلار نظارت اشلەرن رىواجلاندىرىش توغرىسى
 جەدى فعال حرەكتە بولۇشقا تاپشۇرلدى.

ھېئىت تەجىرىبى

سوال

اینهمه شروط که در کتب فقه از برای انعقاد نماز کرده‌اند مستندی دارد یا نه.

حطیب محمد امین آخون

جواب

نماز جمعه مثل سائر صلوات مکتوبه است آنچه در طهارت بدن و بجامه و جای و جزآن برای آنها مشروط است. علی اختلاف فی ذلك برای این نماز هم مشروط است. و شرعیت دو خطبه قبل از جمعه زیادت است. بران و دلیلی که دال بر مخالفت این نماز برای سائر صلوات مفروضه نیامده و ازینجا معلوم نه اشتراط شیء زائد بر نمازهای فرض برای این صلوات مثل امام اعظم و مصر جامع و عدد مخصوص. و آن مستند صحیح ندارد چه دلیلی دال بر اسقاط وجوبش نیست چه جای وجوب تا بشرطیت چه رسد. بلکه گذاردن دو کس نماز جمعه را در جائی که جز ایشان دیگری موجود نباشد موجب سقوط از ذمه ایشان است.

گر یکی از این هر دو خطبه هم خواند عمل دیگر نیست کرد و اگر نخواند بس سنتی بیش نیست بلکه اگر دلیل بر ایجاب جماعت در جمعه وارد نمی شد. و عدم اقامت آنحضرت جمعه را در غیر جماعت ثابت نمیگردید گذاردن يك کس هم جمعه را کافی میشود. بل دیگر صلوات ولیکن در حدیث طارق بن شهاب آمده (الجمعة حق واجب علی کل مسلم فی جماعة). (رواه و داود) و این مفید وجوب جماعت از برای نماز جمعه است. و عمده شروط جمعه نزد اهل مذهب دو چیز است. یکی عدد مخصوص، دوم مصر جامع. و خلاف این مسئله خیلی منتشر است.

حافظ در فتح الباری در اعتبار عدد معین پانزده مذهب ذکر کرده. و گفته پانزدهم بودن جمع کثیرست بغير قید.

و حکاه السیوطی عن مالک و لعل هذا الاخير ارجحها فی حدیث الدلیل انتهى.

و شوکانی در نیل الاوطار گفته چندانچه صحت را از برای واحد مفرد مستندی نیست.

تاشکند شهر «طلا شیخ» مسجد جامعیدا جمعه نمازینوی او قولوش مراسمی

همچنان اشتراط هشتادکس یا سی یا بیست یا نه یا هفت کس مستندی ندارد. و هر که فائیل صنعش بدو کس است دلیلش وجوب عددست بعدیث و اجماع و عدم ثبوت دلیل بر اشتراط عدد مخصوص.

و صحت جماعت اثنبی در سائر صلوات. و عدم فرق میان جمعه و جماعت. و نیامدن نفس انعقاد او از آنحضرت مگر باینقدر، و آنقدر، و هذا القول هر الراء حج عندی انتهى.

حاصل آنکه شارع اطلاق اسم جماعت بر اثنین و ما فوقهما کرده. و سائر صلوات بانفاق اهل علم بدو کس منعقد میشود. و جمعه صلوة است پس تا دلیلی مخصص نباشد مختص بحکمی مخالف غیر خود از دیگر صلوات نگردد.

دلیل بر اعتبار عدد زائد بر معتبر در غیر او موجود نیست.

عبدالحق که از قدمای اهل حدیث است گفته اند لایثبت فی عدد الجمعة حدیث.

وقال السبوطي لم يثبت في شيء من الاحاديث تعيين عدد مخصوص انتهى. و هر چه از اخبار داله بر اعتبار عدد مخصوص وارد شده «مجموع» آن ضعيف است. و حفاظ در آن كلام كردند فلانتهتض للاستدلال ولانقوم بها الحجة.

و همچنین دلالت میکند بر عدم اشتراط مصر جامع حديث ابن عباس اول جمعة جمعت بعد جمعة جمعت في مسجد رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم في مسجد عبدالقيس بجواتا من البحرين (رواه البخاري).

و جواتا نام قريه ايست از قرای بحرين. و ظاهر آنست که عبدالقيس اقامت اين جمعة نکرد مگر بامر آنحضرت و عادت صحابه عدم استينان امر و شرعيت او در زمان نزول وحی نبود. پس اگر اين جمعه جائز نمی بود لابد در باره او قرآن کریم فرود می آمد چنانکه جابر و ابوسعيد در جواز عزل استدلال کرده اند بآنکه انهم فعلوا و القرآن ينزل فلم ينهوا عنه.

و حديث علي رضي الله عنه لاجمعة ولا شربق الا في مصر جامع را امام احمد تضعيف کرده و گفته رفع او صحيح نيست و ابن حزم جزم بوقف او نموده و اجتهاد را در آن مسرح است پس منتض از برای احتجاج نشود.

و هر روايت ابن ابي شيبه است که عمر بن الخطاب بسوی اهل بحرين نوشت که جمعه کناريد هر جا که باشيد و صحبه ابن خزيمه. و اين شامل قرى و مدن هر دو است. و بيهقي از ليث بن سعد آورده که جمعه ميکنند نزد اهل مصر و سواحل بر عهد عمر و عثمان بامر ایشان و در آنها جماعتی از صحابه بود.

و عبدالرزاق باسناد صحيح از ابن عمر آورده که وی ميديد اهل ميه را ما بين مکه و مدینه که جمعه ميکنارند و عيب نمی کرد بر ایشان و متعين در وقت اختلاف صحابه رجوع بسوی مرفوع است.

و في الباب غير ذلك من الاحاديث. و بعد ثبوت جمعه در قرى شرطيت امام اعظم نیز از هم پاشيد زیرا که در قرى امام اعظم نمی باشد و همچنین مسجد نیز شرط نيست. و به قال ابو حنيفة و سائر العلماء اذ لم يفصل دليلها و هو الراجح. و مرو يست گذاردن آنحضرت صلى الله عليه وسلم نماز جمعه را در بطن وادی نزد اهل سپر رواه ابن سعد. ايضاً و تا وقتی که عدم صحتش مسلم نشود تنها گذارن داش در مسجد دليل بر اشتراط آن نمی تواند شد و الله اعلم. هيئت تحريريه

بيلد يزيش

حکومت ننگ قانون و قرار لاری، دينيه نظار اننيك مسلمان لارغا فارانا بيرگهن بـؤيرقلاری، آيات کریمه لهر ننگ تفسیر لهری، حديث شريف لهر ننگ ترجمه لهری، فکر آيشو بولی بيلهن يازيلغان مقاله لهر، و اولهر مناسبتي بلهن بيان ايتلگهن فکولهر، دينی فتوالهر، و طنمزده پيشکهن اولوغ دين هم فن عالملهري و اولهر ننگ دينگه علوم، فنونگه قیلغان خدمتلهری، ادبيات بخشلهری خلفمزده وطن پرورليک روحن کوناريش، فاشيزمگه قارشى کوراشو بوليدا يازيلغان دينی ادبی مقاله لهر حکايه لهر، و شعر لهر، اوزيمز ننگ اوزيک، عرب و فارسی، اده بيانيدان نمونه لهر هم ژورنالنگ پسر و گرامماسيفه کره آادورغان علمی مسئله لهر حقيده سؤال و جواب لهر قیليب قلم لهری بيلهن ژورناليمزغا جدي روشده اشترک تيلشلا رين رجا ايتهمز!

احترام اياه هيئت تحريريه.

دينيه نظارتي نشر يساتيدين تيز کونسلهرده ۱۳۶۵نجی هجری یلی اوچون دينی کاليندار، هم پليئومده کورينگهن مسئله لهردهن و مسلمانلار ننگ تيله کلهر يگه بنا «شرائط ايمان» چاپ قیلدیر يليب چقاريله در بوبله ريلگهن کاليندار و دينی ژورنال لار ننگ آبونه پوللار ينی بوبار سه لهر ایدی.

معتزم علماء کرام و قلم اربابلار ييدان بر رجا. اورنسا آسيا و قازاغستان مسلمانلار ننگ دينيه نظارتي حکومتيز و خصتي ابلهن دينی ژورنالنی دوام ايتدريک مقصد بدهدر. ايدا بر مرتبه نشر ايتلووی کوزده تونيليب قويداغی مندرجات بويچا دوام قیلادی. شورالار جمهوريت ننگ کانسيتوتوسيه سيده گی دينگه عايتد ماده لهر و اولهر ننگ اوضاحتی، دينلهر حقيده

720461, ГСП, Фрунзе, 5, ул. Жигулевская, 102.
Киргизполиграфкомбинат им. 50-летия
Киргизской ССР Госкомиздата Киргизской ССР
г. Фрунзе
ОСТ 81-53-78, Арт. 3702. Цена 22 коп.